PRITARTA
Vilniaus rajono savivaldybės mero
2025 m liepos 2 d. potvarkiu Nr. M22-2772(3.1 E)

PATVIRTINTA
Vilniaus r. Nemėžio vaikų lopšelio-darželio
direktoriaus 2025 m. liepos 8 d.
įsakymu Nr. V1-50

VILNIAUS R. NEMĖŽIO VAIKŲ LOPŠELIO-DARŽELIO IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMA „AUKIME KARTU SU ĄŽUOLAIS“

I SKYRIUS
BENDROSIOS NUOSTATOS

1.1. Programos paskirtis

Vilniaus r. Nemėžio vaikų lopšelis-darželis (toliau – Lopšelis-darželis) vykdo neformaliojo švietimo ikimokyklinio ugdymo programą (toliau – Programa), orientuotą į vaikų visuminį ugdymą(si), grįstą šiuolaikiniais ikimokyklinio ugdymo principais.

Programa parengta remiantis Valstybine švietimo strategija, Vaiko gerovės valstybės politika, Lopšelio-darželio strateginio plano nuostatais Ikimokyklinio ugdymo programos gairėmis. Ji siekia sukurti atvirą, įtraukiančią, kūrybišką, žaidimu grįstą ugdymo(si) aplinką, kurioje kiekvienas vaikas galėtų augti, tyrinėti ir patirti sėkmę.

Programa skirta vaikams nuo 1,5 iki 6 metų amžiaus. Ugdymas vykdomas atsižvelgiant į vietos bendruomenės kultūrinius ypatumus, tautinę įvairovę, šeimų lūkesčius, bei vaikų individualius ugdymosi poreikius. Lopšelis-darželis formuoja moralines, dorovines, pilietines ir tautines vertybes, puoselėja mūsų krašto tradicijas, skatina vaikų smalsumą, kūrybiškumą ir savarankiškumą.

Vaikų emocinei, fizinei ir socialinei gerovei skiriame didelį dėmesį. Lopšelyje-darželyje įgyvendiname sveikatinimo programą „Sveikame Ąžuolyne – sveiki ąžuoliukai“, kuri skatina vaikus judėti, ugdyti sveikos gyvensenos įpročius bei rūpintis savo kūnu ir aplinka. Emocinei brandai stiprinti taikoma programa „Zipio draugai“, kuri padeda vaikams pažinti jausmus, mokytis įveikti sunkesnes situacijas, bendradarbiauti ir kurti tvirtus tarpusavio ryšius.

Atsižvelgiant į Vaiko gerovės valstybės politikos koncepcijos nuostatas bei šiuolaikinei šeimai kylančius iššūkius, nuolat stiprinamas paslaugų šeimai spektras: plečiamas neformalusis švietimas, siūlomos kokybiškos ugdymosi alternatyvos, ugdomosios konsultacijos tėvams, skatinama šeimos ir ugdymo įstaigos partnerystė bei kuriama tvari, kartu besimokanti bendruomenė. Mūsų Lopšelio-darželio perspektyvą ir augimą lemia aktyvus įsiklausymas į vaikų, tėvų, pedagogų ir bendruomenės poreikius.

1.2. Regiono ypatumai

Lopšelis-darželis įsikūręs strategiškai patogioje vietoje – Nemėžio seniūnijos centre, Vilniaus rajone, prie pat Vilniaus miesto ribos. Ši vietovė pasižymi turtinga istorija, kultūrų įvairove bei glaudžiu bendruomenės ryšiu.

Nemėžis minimas nuo Vytauto Didžiojo laikų, kai šiose apylinkėse buvo apgyvendinti totoriai. Iki šių dienų Nemėžyje gyvena viena gausiausių Lietuvos totorių bendruomenių, kuri išlaikiusi savo tradicijas, papročius, religinius ir kultūrinius simbolius. Čia veikia totorių mečetė, šv. Rapolo Kalinausko bažnyčia, biblioteka, Vilniaus r. Nemėžio šv. Rapolo Kalinausko gimnazija, aktyviai veikia vietos bendruomenė.

1.3. Lopšelio-darželio savitumas

Lopšelį-darželį lanko Nemėžio seniūnijos vaikai nuo 2 iki 5(6) metų amžiaus. Įstaigoje veikia ankstyvojo amžiaus (iki 3 metų) ir ikimokyklinio amžiaus (nuo 3 metų) vaikų grupės. Grupės organizuojamos atsižvelgiant į vaikų amžių bei kalbinę aplinką – ugdymas vyksta lietuvių ir lenkų kalbomis.

Nemėžio gyventojų etninė ir kultūrinė sudėtis itin įvairi: čia gyvena lietuviai, lenkai, rusai, baltarusiai, ukrainiečiai, totoriai ir kitos tautybės. Tarpkultūrinis bendravimas ir pagarba vieni kitiems kuria draugišką, tolerantišką ir saugią socialinę aplinką. Ši įvairovė yra ir mūsų Lopšelio-darželio gyvenime – mūsų ugdytiniai kalba skirtingomis kalbomis, atsineša įvairias šeimos tradicijas, o mes ugdymo procese tikslingai puoselėjame daugiakultūriškumą, kalbų įvairovę, tautinę savimonę.

Vietovės kultūrinis paveldas, artima gamtinė aplinka, aktyvi vietos bendruomenė bei šeimų įsitraukimas sukuria palankias sąlygas įvairiapusiam, kontekstualiam ir įtraukiam vaikų ugdymui(si).

Lopšelis-darželis – tai šiuolaikiška, inovatyvi ir pokyčiams atvira ugdymo įstaiga, siekianti užtikrinti visapusišką, vaikui prasmingą, tvarią ugdymo(si) patirtį. Mūsų tikslas – padėti vaikui augti kūrybingai, empatiškai, savarankiškai ir atsakingai asmenybei, kuri geba pažinti save ir darniai gyventi bendruomenėje.

Vaikas – aktyvus, smalsus, mokymosi proceso kūrėjas. Kiekvienas vaikas mūsų įstaigoje yra unikalus, vertinamas dėl savo savitumo, turi teisę būti girdimas, pripažintas ir mylimas. Mūsų ugdymo(si) procesas grįstas pagarba vaikui, jo emocinei ir fizinei gerovei, įvairovei, socialinei lygybei, įtrauktimi ir visuminės raidos principu.

Ugdymo(si) procese vadovaujamės konstruktyvizmo, sociokultūrinės ir socialinės kognityvinės raidos teorijomis. Vaikas mokosi aktyviai veikdamas, sąveikaudamas su aplinka ir bendruomenės nariais. Žinios ir gebėjimai konstruojami per patirtį, žaidimą, tyrinėjimą ir prasmingą socialinę sąveiką.

Mūsų prioritetai:

- patirtiniu ugdymu grįstas STEAM ugdymas, įtraukiantis gamtamokslinę, technologinę, meninę, inžinerinę ir matematinę raišką kasdienėje veikloje;
- „Darželis be sienų“ – ugdymas netradicinėse aplinkose: gamtoje, muziejuose, bibliotekose, bendruomenės erdvėse;
- vaiko emocinės ir fizinės sveikatos stiprinimas, socialinių ir bendravimo įgūdžių ugdymas;
- emocinio raštingumo programų integravimas (pvz. „Zipio draugai“);
- kūrybiškumo, refleksijos ir laisvo pasirinkimo ugdymas per žaidybinę, meninę ir projektinę veiklą.

Vadovaudamiesi universalaus dizaino mokymuisi principais, užtikriname įtraukų ir kiekvienam vaikui prieinamą ugdymą. Mokymosi barjerai šalinami per aplinkos pritaikymą, metodų įvairovę, individualizuotą paramą. Kiekvienam vaikui suteikiamos lygios galimybės patirti sėkmę.

Mūsų išskirtinumas atsiskleidžia per kryptingą dėmesį vaiko emocinei gerovei, fiziniam aktyvumui ir patirtiniam mokymuisi. Šią kryptį įgyvendiname per integruotas ugdymo programas, lankstų planavimą ir atsaką į vaikų iniciatyvas. Programos turinys grindžiamas F. Frėbelio pedagogine filosofija, kurioje vaiko veikla – žaidimas, kūryba, patyrimas – laikoma pagrindiniu ugdymosi būdu. F. Frėbelis pabrėžia vaiko aktyvumą, saviraišką, tyrinėjimą per natūralų domėjimąsi pasauliu. Vaiko gyvenimas „čia ir dabar“ realizuojamas per lankstų planavimą, reagavimą į spontaniškas iniciatyvas ir tikrą ugdymo bendrystę. Pavyzdžiui, jei vaikai randa įdomų vabzdį ar kyla diskusija apie lietų, pedagogai nedelsdami reaguoja – inicijuoja tyrinėjimo veiklą, piešia, skaito knygas apie vabzdžius ar orus, kuria pasakas, eksperimentuoja su lietaus vandeniu. Taip vaiko išgyvenamos emocijos, nuostaba ir klausimai tampa ugdymo ašimi. Tokie ugdymo momentai leidžia išlaikyti stiprią motyvaciją ir įtraukimą, nes vaikas jaučia, kad jo mintys ir patirtys svarbios čia ir dabar. Mokymosi turinys kyla iš realių situacijų ir vaikų pastebėjimų. O jei

vaikas domisi paukščiais, pedagogas inicijuoja paukščių stebėjimą, gamina lesyklėles, skaito apie paukščius, kviečia ornitologą į grupę.

Mūsų siekis – kurti lopšelį-darželį, kuriame kiekvienas vaikas jaustųsi laukiamas, reikšmingas, saugus, o jo augimas būtų lydimas profesionalios, jautrios ir motyvuotos bendruomenės pagalbos.

Baigę ikimokyklinio ugdymo programą, didžioji dalis vaikų tęsia ugdymą priešmokyklinėse klasėse Nemėžio šv. Rapolo Kalinausko gimnazijoje, o kiti – kituose Vilniaus rajono ar miesto švietimo įstaigose. Tarpinstitucinis bendradarbiavimas padeda užtikrinti ugdymo(si) tęstinumą ir sklandų perėjimą iš darželio į mokyklą.

Lopšelyje-darželyje dirba profesionali, kūrybinga ir nuolat tobulėjanti pedagogų komanda – ikimokyklinio ugdymo mokytojai, meninio ugdymo mokytojas, švietimo pagalbos specialistai (logopedas, specialusis pedagogas, psichologas), mokinio ir mokytojo padėjėjai. Visi pedagogai turi aukštąjį arba aukštesnįjį pedagoginį išsilavinimą, o jų kvalifikacija nuolat atnaujinama per aktyvų dalyvavimą kvalifikacijos tobulinimo programose, seminaruose, stažuotėse, edukaciniuose mainuose bei tarptautiniuose ir nacionaliniuose projektuose.

Pedagogai yra atviri pokyčiams ir šiuolaikinėms ugdymo idėjoms. Jie taiko lanksčius, į vaiką orientuotus ugdymo metodus: remiasi žaidybiniais, tyrinėjimo, patirtinio mokymosi metodais, aktyviai integruoja STEAM veiklas, emocinio intelekto ugdymo programas. Kiekvienas pedagogas skatina vaikų saviraišką, pasitikėjimą savimi, kūrybiškumą, smalsumą ir savarankiškumą.

Lopšelyje-darželyje vyrauja bendradarbiavimu grįsta kultūra – pedagogai dalijasi gerąja patirtimi, drauge kuria temines savaitės programas, projektines veiklas, aptaria ugdymo(si) tikslus ir pažangą. Jie nuolat įsiklauso į vaikų ir tėvų nuomonę, siekia ugdymo kokybės ir aktualumo.

Mokytojai įsitraukia į bendruomenės gyvenimą – rengia edukacinius renginius, inicijuoja bendradarbiavimo su kultūros, meno, sporto, gamtosaugos įstaigomis veiklas. Jie aktyviai prisideda prie ugdymo(si) aplinkos formavimo, ieško kūrybiškų sprendimų.

Kiekvienas pedagogas Lopšelyje-darželyje yra ne tik ugdytojas, bet ir nuolatinis mokymosi bendruomenės dalyvis, įsipareigojęs siekti aukščiausios ugdymo(si) kokybės, kurti saugią, jaukią ir įtraukiančią aplinką vaikams.

1.4. Projektinė veikla

Mūsų ugdymo įstaigoje daug dėmesio skiriama projektinei veiklai, kuri yra viena veiksmingiausių ugdymo formų, leidžianti vaikams natūraliai, prasmingai ir įtraukiamai pažinti pasaulį. Lopšelyje-darželyje projektine veikla aktyviai užsiimama jau nuo 1992 metų. Esame sukaupę reikšmingą patirtį, kuri leidžia užtikrinti šio metodo kokybišką taikymą. Projektinė veikla mūsų lopšelyje-darželyje remiasi Reggio Emilia ugdymo filosofija, patirtiniu mokymusi, tyrinėjimo principais bei šiuolaikinėmis ugdymo inovacijomis.

Projektinis metodas padeda ne tik atskleisti ugdymo turinio kryptis ir temas, bet ir individualizuoti ugdymo procesą, prisitaikant prie kiekvieno vaiko poreikių, interesų ir galimybių. Taip leidžiama vaikui augti per patyrimą, įtraukimą, kasdienį domėjimąsi aplinka. Ugdymo temos dažnai kyla iš vaikų pastebėjimų, klausimų ar situacijų grupėje. Pavyzdžiui, susidomėjus sraigėmis po lietaus, kilo projektas „Kas gyvena kieme“, kurio metu vaikai tyrinėjo sraiges, piešė jas, matavo takelius, ieškojo informacijos ir grupėje augino afrikines sraiges.

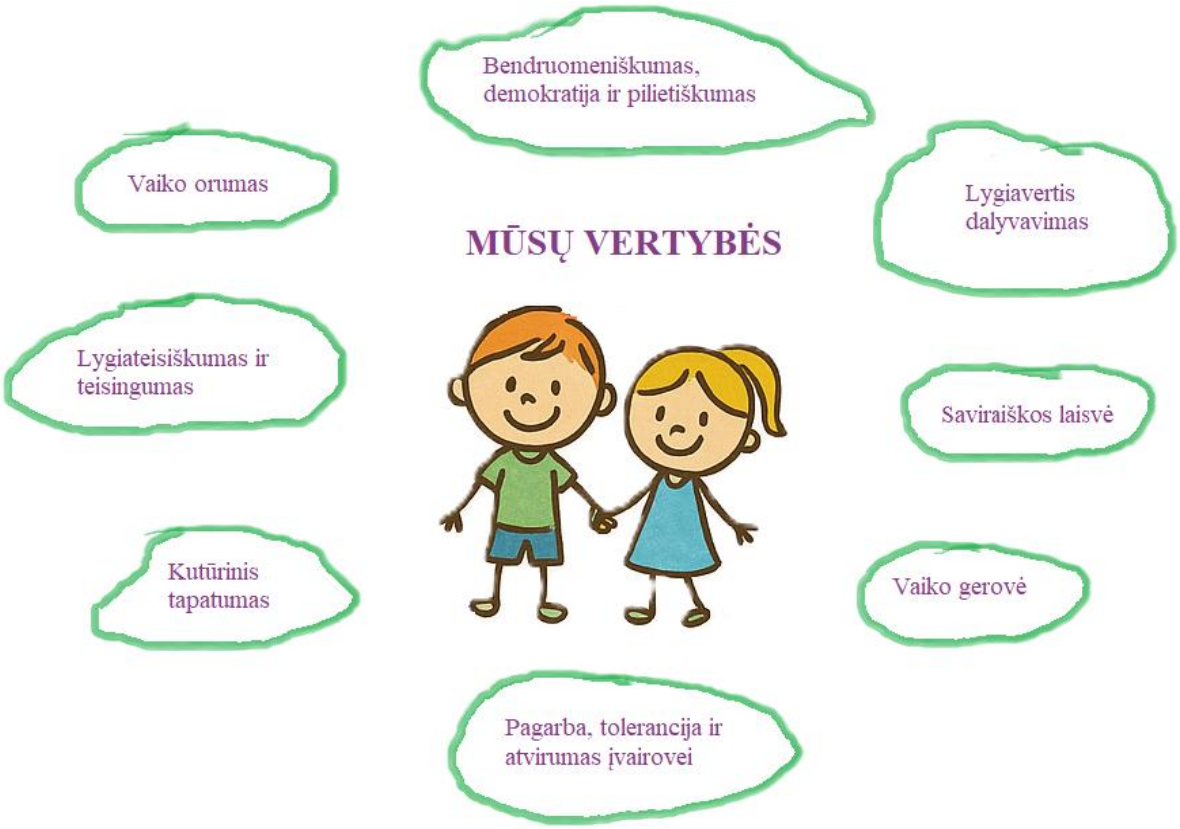
Projektinės veiklos vertės mūsų programoje:

- **leidžia geriau pažinti vaiką** – vaikas projekte atsiskleidžia per savo idėjas, pomėgius, veiklos stilių, socialinį elgesį, emocijas ir kūrybą. Pedagogas tampa ne tiek žinių pertreikėju, kiek stebėtoju, klausytoju, vaiko idėjų skatintoju;
- **suteikia ugdymo turiniui lankstumo** – pedagogai turi kūrybinę laisvę modeliuoti ugdymo procesą pagal vaikų iniciatyvas, jų spontanišką veiklą, iškylančius klausimus ar problemas. Tai leidžia integruoti įvairias pasiekimų sritis, temas, metodus į vieningą prasmingą kontekstą;

- **skatina tyrinėjimą ir refleksiją** – projektinės veiklos metu aktyviai taikomi įvairūs vaiko ūgties vertinimo metodai: stebėjimas, interviu, kūrybinių darbų tyrimas, refleksiniai pokalbiai. Tai padeda ne tik dokumentuoti, bet ir reflektuoti vaikų pasiekimus, pažangą, emocinę ir socialinę raidą;
- **įtraukia šeimas ir bendruomenę** – tėvų, globėjų dalyvavimas projektinėje veikloje yra svarbi proceso dalis. Jie ne tik teikia idėjas, priemones, bet ir aktyviai prisideda prie veiklų organizavimo, pasidalindami savo žiniomis apie profesijas, talentais, gyvenimiška patirtimi. Tėvai kviečiami prisijungti prie ugdomųjų veiklų, pasakoja ir pristato savo profesiją, organizuoja ekskursijas į darbovietes. Visa tai padeda tėvams tapti ugdymo kontekstų bendrakūrėjais.
- **skatina vaikų saviraišką, bendravimą ir bendradarbiavimą** – dirbdami grupėse, vaikai mokosi dalintis atsakomybe, priimti sprendimus, planuoti, diskutuoti, kurti kartu, taip stiprinamas jų bendruomeniškumas, pilietiškumas ir pasitikėjimas savimi;
- **sklandžiai integruoja ugdymo(si) sritis** – projektų metu natūraliai integruojamos visos pasiekimų sritys: kalbinė raiška, meninė raiška, tyrinėjimas, emocijų raiška, aplinkos pažinimas, socialiniai įgūdžiai, skaitmeninis sumanumas ir kt.;
- **stiprina vaiko tapatumo, kultūrinio identiteto, empatijos bei atsakomybės ugdymą** – projektai dažnai nukreipti į vaikui artimą socialinį ar kultūrinį kontekstą: šeimą, bendruomenę, Lietuvą, gamtą, tradicijas. Tokiu būdu ugdoma socialinė ir kultūrinė gerovė, atsakingas ir sąmoningas požiūris į save ir kitus.

1.5. Ugdymą(si) grindžiančios vertybės

Mūsų bendruomenės vertybės atspindi tai, kas mes esame, kuo tikime ir kaip veikiame – tiek kaip ugdymo įstaiga, tiek kaip žmonės. Jos padeda mums augti kartu, kurti santykiais grįstą ugdymo(si) aplinką ir formuoja lopšelį-darželį kaip saugią, pagarba ir bendryste grįstą erdvę. Programoje išskirtos vertybės virsta kasdieniais pedagoginiais veiksmais – jos įgyvendinamos per konkrečius veiklos modelius, kontekstų kūrimą, bendravimo kultūrą ir edukacinius sprendimus.

1 pav. *Mūsų vertybės*

Vaikų ugdymas(is) Lopšelyje-darželyje grindžiamas šiomis vertybėmis (1 pav.):

- **vaiko orumas** – kiekvieno vaiko nelygstamos vertės, autentiškumo, unikalumo pripažinimas ir puoselėjimas; vaikams leidžiama rinktis veiklą pagal jų nuotaiką, interesus, kalbėti savo gimtąja kalba, o jo pasirinkimai gerbiami;
- **vaiko gerovė** – vaikų gerovės pirmumo pripažinimas, puoselėjant vaiko saugumą, sveikatą, darną su savimi ir kultūrine, socialine bei fizine aplinka; kasdienėje veikloje taikomi sveikatingumo elementai, emocinio saugumo užtikrinimas per emocijų atpažinimo veiklas, dienos ritmas derinamas prie vaikų poreikių;
- **saviraiškos laisvė** – kiekvieno vaiko kūrybinio potencialo ir laisvės išreikšti save pripažinimas, palaikymas ir skatinimas; vaikams suteikiama laisvė savaip interpretuoti kūrybines užduotis, savarankiškai pasirinkti medžiagas ir priemones;
- **lygiavertis dalyvavimas** – lygiavertėmis sąveikomis grindžiamo ugdymo(si) vertės pripažinimas, sudarant maksimalias sąlygas kiekvienam vaikui dalyvauti bendrame ugdymosi procese ir pašalinant ugdymosi kliūtis; ugdymo priemonės pritaikomos pagal vaikų fizines galimybes, veiklos organizuojamos taip, kad kiekvienas galėtų įsitraukti;
- **lygiateisiškumas ir teisingumas** – visi vaikai turi vienodas teises augti ir ugdytis, nepriklausomai nuo lyties, sveikatos, socialinės ar kultūrinės padėties; kiekvienam užtikrinamos galimybės atskleisti savo galias, teikiama individuali parama, vertinama pažanga, o ne pasiekimų lygis;
- **pagarba, tolerancija ir atvirumas įvairovei** – atviros, pagarba, empatija ir tolerancija grindžiamos ugdymo(si) aplinkos kūrimas, pripažįstant įvairovę kaip vertybę ir sudarant sąlygas visiems vaikams sėkmingai dalyvauti, natūraliai priimant prigimtinius ir kultūrinius skirtumus; įvairių tautų kalbos, tradicijos, šventės ir simboliai įtraukiami į kasdienį ugdymo turinį, vaikai skatinami pasakoti apie savo kultūrą;
- **bendruomeniškumas, demokratija ir pilietiškumas** – pagarba asmeniui grindžiamos demokratinės aplinkos kūrimas, priklausymo bendruomenei jausmo puoselėjimas, atsakomybės už save ir kitus ugdymasis; vaikams leidžiama patiems priimti sprendimus grupės susitarimuose, dalyvauti „rateliuose“, kuriuose tariamasi dėl dienos plano ar taisyklių;
- **kultūrinis tapatumas** – ugdoma pagarba savo šalies kalbai, kultūrai, istorijai, skatinamas vaiko įsitraukimas kaip kultūros dalyvio ir kūrėjo; mini Lietuvos ir Lenkijos šventes, susipažįsta su amatais, liaudies dainomis, šokiais ir žaidimais.

1.6. Vaikų poreikiai

Lopšelyje-darželyje ugdomi vaikai, turintys įvairios asmeninės, kultūrinės, socialinės ir emocinės patirties. Į kiekvieno vaiko ugdymą(si) žiūrima individualiai, atsižvelgiant į jo unikalius poreikius, gabumus ir augimo tempą. Vadovaujamės universalaus dizaino mokymuisi principais, todėl siekiame pašalinti bet kokius ugdymo barjerus, kurdami lanksčią, atvirą ir vaikui draugišką aplinką, kur kiekvienas gali mokytis savitu tempu.

Pagrindiniai vaikų poreikiai (2 pav.), į kuriuos nuosekliai atsižvelgiama ugdymo procese:

- **žaidimo poreikis** – vaikams suteikiama pakankamai laiko, laisvės ir priemonių savarankiškam žaidimui; jie patys renkasi veiklą, o pedagogas stebi ir palaiko;
- **saugumo poreikis** – kuriama saugi, emociškai palaikanti aplinka, vaikai skatinami pasakoti, kaip jaučiasi, o pedagogas padeda atpažinti emocija;
- **draugystės poreikis** – ugdomas bendravimas, bendradarbiavimas, pagarba; vaikai mokosi žaisti kartu, keistis vaidmenimis, padėti vieni kitiems;
- **komunikavimo poreikis** – sudaromos sąlygos išreikšti save kalba, gestais, piešiniais, muzika ar vaidyba;

- **pažinimo džiaugsmo poreikis** – skatinamas smalsumas, tyrinėjimas, eksperimentavimas; ugdymo(si) turinys orientuojamas į vaikų patirtis ir jų prasmingą plėtotę;
- **kūrybinės saviraiškos poreikis** – vaikams leidžiama kurti laisvai, naudojant įvairias priemones, be iš anksto nurodyto rezultato;
- **unikalūs poreikiai** – pripažįstama, kad kiekvienas vaikas turi savo individualių poreikių ir ugdymosi tempą; ugdymas pritaikomas kiekvienam, taikant įvairius metodus, priemones ir aplinkos sprendimus, kad kiekvienas galėtų augti ir mokytis pagal savo galias.

2 pav. *Mano poreikiai*

Mūsų tikslas – padėti kiekvienam vaikui jaustis saugiam, svarbiam, vertinamam ir laimingam, augti sveikam, aktyviam ir atsakingam bendruomenės nariui. Tokiu būdu užtikriname, kad kiekvienas vaikas gautų reikalingą paramą, jaustųsi suprastas, turėtų saviraiškos galimybių bei augtų pagal savo vidinį potencialą.

1.7. Tėvų (globėjų) ir vietos bendruomenės poreikiai

Tėvai (globėjai) – svarbiausi vaikų ugdytojai. Jie atsakingi už vaiko gerovę, sveikatą ir kokybišką ugdymą, todėl siekiama glaudaus ir pagarba grįsto bendradarbiavimo su kiekvieno vaiko šeima.

Ikimokyklinio ugdymo procese atsižvelgiama į tėvų (globėjų) lūkesčius ir vaikų poreikius. Bendravimas ir bendradarbiavimas grindžiamas abipusiu supratimu, pagarba, geranoriškumu, konfidencialumu, atsakomybe ir nuolatiniu dėmesiu vaiko raidai ir gerovei.

Tėvai (globėjai) skatinami aktyviai dalyvauti ugdymo(si) procese, prisidėti prie ugdomosios aplinkos kūrimo, bendrų tradicijų puoselėjimo, dalyvauti renginiuose, sveikatos stiprinimo iniciatyvose ir projektuose. Jie – nuolatiniai ugdymo partneriai. Tėvai (globėjai) įtraukiami į ugdymo(si) procesą per dalyvavimą šventėse, rytmečiuose, kūrybinėse dirbtuvėse. Jie kviečiami į grupes vesti edukacinius užsiėmimus, dalintis savo profesine ar asmenine patirtimi. Pavyzdžiui, tėveliai kartu su vaikais kuria dekoracijas šventėms, skaito pasakas, veda sportines veiklas, kepa tradicinius patiekalus, pasakoja apie savo darbą ar tautines tradicijas, vyksta į ekskursijas, išvykas, žygius kartu su vaikais ir mokytojais. Tokios veiklos padeda ne tik stiprinti ryšį tarp šeimos ir darželio, bet ir įprasmina ugdymo turinį vaikui artimame ir pažįstamame

kontekste. Rengiamos tėvų anketos, diskusijos prie apskrito stalo padeda išsiaiškinti jų lūkesčius, pageidavimus ir pasiūlymus dėl ugdymo turinio ar veiklos formų. Surinkta informacija analizuojama ir aptariama su pedagogų komanda.

Lopšelyje-darželyje palaikomi įvairūs bendravimo būdai: naudojamas elektroninis dienynas „Mūsų darželis“, elektroninis paštas, individualūs pokalbiai, susitikimai, atvirų durų dienos, apklausos ir kiti būdai, leidžiantys užtikrinti sklandų informacijos srautą tarp pedagogų ir šeimų bei stiprinti tarpusavio ryšį.

Lopšelyje-darželyje plėtojamas bendradarbiavimas su vietos bendruomenės nariais, seniūnija, biblioteka, gimnazija. Vykdomos tarpinstitucinės veiklos: organizuojami bendri renginiai, edukacinės veiklos bei teminiai užsiėmimai. Į ugdymo procesą įtraukiami išoriniai partneriai, kurie kviečiami dalyvauti renginiuose, pravesti vaikams meninio, fizinio ar pažintinio ugdymo veiklas. Pavyzdžiui, bendradarbiaujama su vietos policijos pareigūnais organizuojant saugaus eismo pamokėles, su bibliotekos darbuotojais – skaitymo skatinimo veiklas, o su parapijos atstovais – tradicinių švenčių minėjimą. Visa tai padeda vaikui susieti ugdymo turinį su savo kasdieniu gyvenimu. Tokiu būdu stiprinami ryšiai su vietos bendruomene bei skatinama vaikų socialinė branda ir pilietiškumas.

II SKYRIUS
IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI

Programa parengta vadovaujantis svarbiausiais ikimokyklinio ugdymo principais, užtikrinančiais ugdymo(si) kryptingumą, integralumą, veiksmingas ugdomąsias sąveikas ir ugdymo(si) kokybę:

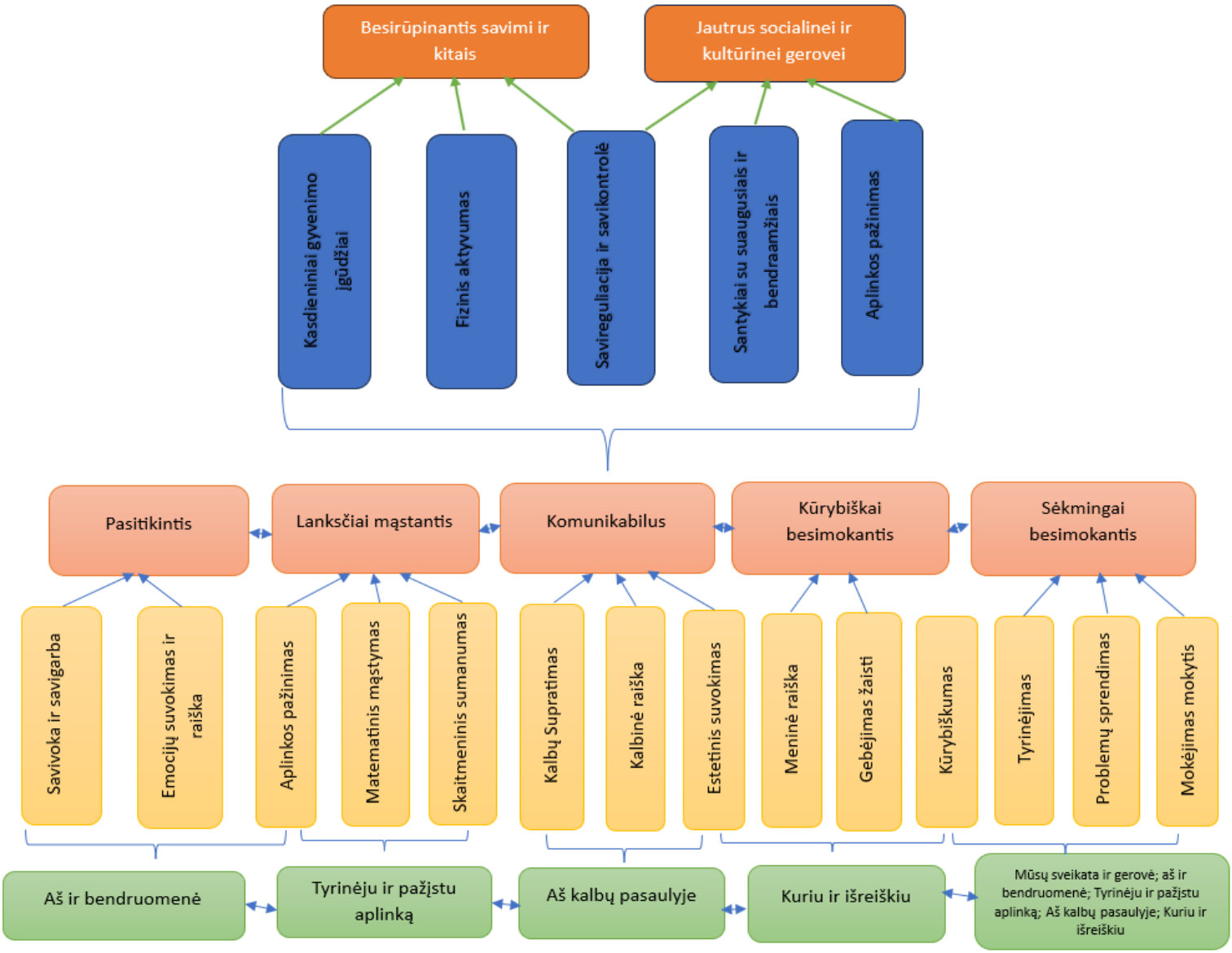
1. **ugdymo(si) ir priežiūros vienovės principas** – kiekviena suplanuota ir spontaniška veikla, rutina ar sąveika yra ugdomoji ir praturtina vaiko patirtį;
2. **vaiko raidos ir ugdymo(si) dermės principas** – atsižvelgiama į individualius vaikų poreikius, gebėjimus ir patirtį, ugdoma visuminė – fizinė, emocinė, socialinė, pažintinė, kalbinė, meninė – vaiko raida;
3. **žaismės principas** – žaidimas laikomas pagrindine ir natūralia vaiko veikla, skatinančia kūrybiškumą, eksperimentavimą, tyrinėjimą, vaizduotę;
4. **sociokultūrinio kryptingumo principas** – ugdymas grindžiamas žmogaus, tautos ir pilietinėmis vertybėmis, atliepiančiomis kultūrinę ir kalbinę įvairovę.
5. **integralumo principas** – siekiama visuminės vaikų raidos, užtikrinamas darnus visų pasiekimų sričių gebėjimų plėtojimas, ugdymo(si) sričių tarpusavio ryšiai, vidinės turinio sąsajos kiekvienoje ugdymo(si) srityje, vaikų veiklos integralumas;
6. **įtraukties principas** – visiems vaikams sudaromos vienodos galimybės augti, mokytis, gauti pagalbą, patirti sėkmę pagal jų individualius ugdymosi poreikius;
7. **kontekstualumo principas** – ugdymas vyksta vaikui pažįstamoje, estetiškoje, į veiklą įtraukiančioje aplinkoje, remiantis kasdienybės, bendruomenės, kultūriniu, kalbiniu ir gamtos kontekstais.
8. **vaiko ir mokytojo bendro veikimo principas** – mokytojas ugdymą kuria kartu su vaiku, įsiklausydamas į jo poreikius, siūlydamas iniciatyvas ir kviesdamas drauge priimti sprendimus;
9. **lėtojo ugdymo(si) principas** – vaikui suteikiama pakankamai laiko patirti, gilintis, stebėti, išgyventi ir reflektuoti – ugdymas vyksta čia ir dabar;
10. **refleksyvaus ugdymo(si) principas** – vaiko patirtys, emocijos ir veiklos aptariamos kartu su juo, mokytojas reflektuoja savo sprendimus ir jų poveikį vaiko raidai;
11. **šeimos ir mokyklos partnerystės principas** – šeima ir lopšelis-darželis kuria atvirą, bendradarbiaujančią bendruomenę, kartu sprendžia ugdymo klausimus, dalijasi atsakomybe už vaiko gerovę.

III SKYRIUS
TIKSLAS, UŽDAVINIAI, UGDYMO(SI) REZULTATAI

Ikimokyklinio ugdymo tikslas – atsižvelgiant į vaikų prigimtines galias, patirtį, poreikius, šeimos ir bendruomenės susitarimus, kurti lanksčius edukacinius kontekstus, įgalinančius vaikus išsiugdyti pasitikėjimo, rūpinimosi savimi ir kitais, kultūrinio ir socialinio jautrumo, komunikavimo, lankstaus mąstymo, kūrybiškumo, mokėjimo mokytis pradmenis.

Uždaviniai:

1. ugdyti sveiką, orų, bendraujantį, smalsų, kuriantį vaiką, sudarant sąlygas kiekvienam vaikui tyrinėti, kurti, judėti ir bendrauti pagal jo individualias galias bei poreikius;
2. gerinti ugdymo(si) kokybę, planuojant veiklas iš vaiko patirties ir perspektyvos, taikant stebėjimu grįstą refleksiją ir reaguojant į vaikų iniciatyvas „čia ir dabar“;
3. kurti sveiką, emociškai saugią ir smurtui nepakančią ugdymo aplinką, kurioje vaikai mokosi atpažinti jausmus, spręsti konfliktus, kurti pagarbius santykius ir rūpintis savimi bei kitais;
4. stiprinti bendravimą ir bendradarbiavimą su vaikų šeimomis, įtraukiant jas į ugdymo procesą per bendrus susitikimus, projektines veiklas, pasitarimus ir sprendimų priėmimą;
5. taikyti universalaus dizaino mokymuisi principus, kad kiekvienas vaikas turėtų galimybes aktyviai dalyvauti, mokytis ir augti – pritaikant ugdymo turinį, veiklas, aplinką ir vertinimą pagal vaikų įvairovę.

3 pav. *Ikimokyklinio ugdymo konceptualus modelis*

Konceptualus ugdymo modelis Lopšelyje-darželyje (3 pav.) – tai holistinis požiūris į vaiką, kuris padeda užtikrinti visapusišką vaiko ugdymąsi. Modelis grindžiamas universalaus dizaino mokymuisi principais – ugdymas pritaikomas kiekvieno vaiko individualiems poreikiams ir galioms, taikant skirtingas veiklos formas, priemones ir aplinkos sprendimus. Vaiko ugdymasis ikimokykliniame amžiuje grindžiamas visumine, į vaiką orientuota paradigma, kurioje svarbiausias tikslas – sudaryti sąlygas kiekvienam vaikui augti pasitikinčia, kūrybinga, bendruomeniška, gebančia spręsti problemas, rūpintis savimi ir kitais asmenybe. Vaiko raida ir ugdymasis vyksta per aktyvią patirtį, tyrinėjimą, santykius su aplinka ir kitais žmonėmis, todėl ugdymo procese svarbu užtikrinti ne tik žinių, bet ir vertybinių nuostatų, gebėjimų bei patyrimo dermę.

Pagrindinę vietą ugdymo turinyje užima dvi kertinės vaiko galios: **„Besirūpinantis savimi ir kitais“** bei **„Jautrus socialinei ir kultūrinei gerovei“**. Šios galios formuoja pagrindą visai vaiko veiklai ir yra įgyvendinamos per kasdienius, praktinius vaiko patyrimus, tokius kaip: savarankiškas maitinimasis, higienos įgūdžių lavinimas, fizinis aktyvumas, santykių su suaugusiaisiais ir bendraamžiais kūrimas, aplinkos tyrinėjimas bei atsakingas elgesys. Vaikas mokosi kasdienio gyvenimo įgūdžių – prisiimti atsakomybę už save ir savo veiksmus, padėti kitam, laikytis susitarimų, saugiai elgtis grupėje ar lauko erdvėje. Vaikai įtraukiami į veiklos

planavimą, formuoja grupės susitarimus, renkasi priemones ir veiklos būdus – taip jie tampa aktyviais ugdymo proceso kūrėjais. Tokiu būdu ugdomos vertybinės nuostatos – pagarba, rūpestis, atsakomybė, empatija.

Šios dvi galios formuoja pamatus tolesniam vaiko savęs ir pasaulio pažinimui bei kitų esminių galių raiškai:

- pasitikėjimas savimi;
- lankstus mąstymas;
- komunikabilumas;
- kūrybiškas mokymasis;
- sėkmingas mokymasis.

Kiekviena iš šių galių yra susieta su konkrečiomis vaiko ugdymosi pasiekimų sritimis: pasitikintis vaikas pažįsta save, geba valdyti emocijas ir drąsiai išreiškia savo nuomonę, jausmus bei poreikius; lanksčiai mąstantis vaikas geba stebėti aplinką, daryti išvadas, pritaikyti žinias įvairiose situacijose – tai pasireiškia per aplinkos pažinimą, matematinį mąstymą ir skaitmeninį sumanumą; komunikabilumas reiškiasi gebėjimu suprasti kalbą, bendrauti įvairiomis formomis – žodžiu, raštu, gestais, simboliais; kūrybiškai besimokantis vaikas geba žaisti, kurti, reikšti save per menines formas – dailę, muziką, judesį; sėkmingai besimokantis vaikas aktyviai tyrinėja, sprendžia problemas, mokosi ne tik iš mokytojo, bet ir iš aplinkos, draugų, paties gyvenimo situacijų. Šios galios ugdomos per vaikui natūralias veiklas – pirmiausia žaidimą, taip pat tyrinėjimą, kūrybą, aktyvų dalyvavimą bendrose veiklose.

Ikimokyklinio ugdymo(si) sritys. Programa grindžiama visuminio ugdymo(si) principais, todėl jos turinį sudaro penkios tarpusavyje susijusios ugdymo(si) sritys: **„Mūsų sveikata ir gerovė“**, **„Aš ir bendruomenė“**, **„Aš kalbų pasaulyje“**, **„Tyrinėju ir pažįstu aplinką“**, **„Kuriu ir išreiškiu“**. Šios sritys padeda formuoti harmoningą, visapusiškai augantį vaiką, atsižvelgiant į jo emocinę, socialinę, fizinę, pažintinę bei kūrybinę raidą.

Šios sritys neatskiriamai susijusios su vaiko kasdieniu patyrimu ir veikla, todėl ugdymas organizuojamas natūraliai per žaidimą, tyrinėjimą, kūrybą, dialogą ir vaikų iniciatyvą. Kiekviena ugdymo(si) sritis prisideda prie vaikų kompetencijų ūgties. Ugdymo procese šios sritys atsiskleidžia ne atskirai, o integraliai – per įvairius vaikams prasmingus kontekstus, įtraukiant visas patyriminio ugdymo formas.

Vaikas yra ugdymo(si) proceso ašis. Aplink jį formuojamos penkios tarpusavyje susijusios ugdymo(si) sritys:

1. **„Aš ir bendruomenė“** – ugdymo sritis, skirta vaiko santykių su aplinkiniais puoselėjimui, socialinių gebėjimų ugdymui bei atsakomybės, pagarbos, bendradarbiavimo ir pilietiškumo jausmo formavimui. Pavyzdžiui, kiekvieną rytą vaikai kartu aptaria dienos planus, mokosi mandagiai pasisveikinti, išklausyti vieni kitus ir bendradarbiauti sprendžiant iškilusius nesutarimus žaidžiant.
2. **„Aš kalbų pasaulyje“** – ši sritis pabrėžia kalbos ir komunikacijos svarbą bei kultūrinės įvairovės pažinimą. Vaikai mokosi reikšti mintis, klausytis kitų, priimti skirtingas kalbas ir tradicijas, ugdosi pagarbą, toleranciją ir atvirumą įvairioms kultūroms per pasakas, pokalbius ir kitas veiklas.
3. **„Tyrinėju ir pažįstu aplinką“** – ši sritis ugdo vaiko smalsumą, pažinimo džiaugsmą ir tyrinėjimo gebėjimus. Vaikai skatinami stebėti aplinką, kelti klausimus, ieškoti atsakymų ir daryti išvadas. Pavyzdžiui, išvykos į parką tampa atradimų kelionėmis – vaikai tyrinėja gamtinius reiškinius, stebi gyvūnus, renkasi medžiagas kūrybinei veiklai, aptaria orų pokyčius ir mokosi pažinti supantį pasaulį per patyrimą.
4. **„Kuriu ir išreiškiu“** – ugdomas vaiko kūrybiškumas, meninė raiška per dailę, muziką, šokį, teatrinę veiklą. Vaikas mokosi kurti, interpretuoti, išreikšti savo mintis, jausmus per įvairias menines formas. Akcentuojamas estetinio suvokimo lavinimas. Pavyzdžiui, vaikai tapo gamtos vaizdus, kuria ritminius muzikos garsus, šoka pagal emocijas ar inscenizuoja pasakas.

5. **„Mūsų sveikata ir gerovė“** – čia dėmesys skiriamas vaiko fizinei, emocinei, psichologinei gerovei. Skatinama sveika gyvensena, judėjimas, emocijų atpažinimas ir valdymas, saugaus elgesio pagrindai. Vaikas mokosi rūpintis savimi ir savo sveikata. Pavyzdžiu, vaikai kasdien dalyvauja mankštoje, mokosi nusiraminti kvėpuodami, diskutuoja apie jausmus bei aiškinasi, kaip saugiai elgtis gatvėje ar žaidimų aikštelėje.

Tikslas ir pasiekimų sritys jungia visas ugdymo(si) sritis į vientisą, darnų ugdymo procesą. Visos sritys yra tarpusavyje susijusios – jos veikia viena kitą, stiprina tarpusavio ryšius ir formuoja integralų, į vaiką orientuotą ugdymo(si) modelį. Ugdymas suprantamas kaip ciklišKas, lankstus ir nuolat besivystantis procesas, kuriame sritys sąveikauja ne atskirai, o kaip visuma, padedanti vaikui augti visapusiškai – emociškai, socialiai, fiziškai, pažintinėje bei kūrybinėje srityje.

Toks požiūris atspindi šiuolaikinę ugdymo sampratą, grindžiamą vaiko poreikiais, interesais, patirtimi ir aktyviu dalyvavimu. Ugdymo(si) turinys ikimokyklinio amžiaus vaikams neatsiejamas nuo aplinkos, kurioje jis įgyvendinamas. Siekdama sudaryti sąlygas kiekvieno vaiko visuminei raidai, mūsų įstaiga taiko ugdymo(si) kontekstų modelį – tai lanksti, į vaiką orientuota ugdymo organizavimo sistema, leidžianti patenkinti skirtingus ugdymosi poreikius ir aplinkos galimybes.

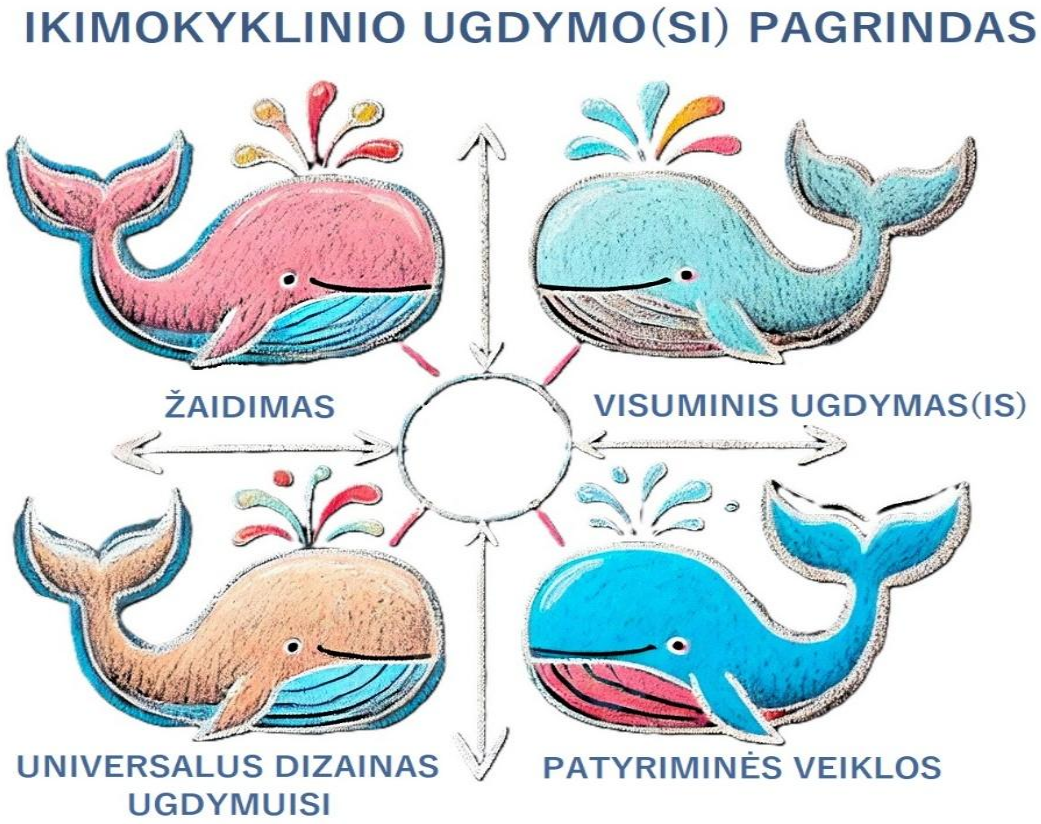
Kontekstai skirstomi į šias rūšis:

- **žaismės kontekstas**: sukuriama aplinka, kuri skatina džiaugsmą, tyrinėjimą, nuostabą ir eksperimentavimą. Vaikai žaidžia pojūčiais, emocijomis, vaizduote. Žaidimas integruojamas į visas ugdymo sritis;
- **universalaus dizaino mokymuisi kontekstas**: sudaromos sąlygos visiems vaikams, nepriklausomai nuo jų poreikių, dalyvauti veiklose, išreikšti save įvairiais būdais, patirti pasiekimus;
- **kultūrinių dialogų kontekstas**: vaikams suteikiama galimybė pažinti savo ir kitų kultūrų simbolius, tradicijas, meną, išreikšti kultūrinį tapatumą ir ugdyti pagarbą įvairovei;
- **kūrybinių dialogų kontekstas**: kuriama aplinka, skatinanti vaikus improvizuoti, eksperimentuoti, kurti meno kūrinius, išreikšti save įvairiomis priemonėmis – nuo dažų iki skaitmeninių įrenginių;
- **kalbų įvairovės kontekstas**: aplinka praturtinama kalbinėmis priemonėmis, skatinančiomis žodinį ir nežodinį bendravimą. Vaikai turi galimybę girdėti, vartoti ir pažinti skirtingas kalbas;
- **tyrinėjimo ir gilaus mokymosi kontekstas**: vaikai pasineria į tyrinėjimą ir atradimus. Kuriamos aplinkos, kurios skatina vaiką kelti klausimus, ieškoti atsakymų, veikti individualiai ir grupėje;
- **realių ir virtualių aplinkų kontekstas**: derinamos fizinės ir skaitmeninės aplinkos, kurios praplečia vaikų pažinimo galimybes. Skaitmeninės priemonės naudojamos tikslingai, atsižvelgiant į amžių ir ugdymo tikslus;
- **judraus patyriminio mokymosi kontekstas**: sudaromos sąlygos vaikams būti fiziškai aktyviems, judėti tiek viduje, tiek lauke. Judėjimas integruojamas į ugdymo turinį, skatinamas sveikas gyvenimo būdas, rizikos įveikimo įgūdžiai.

Ugdymosi kontekstai sukuria visuminę, vaikų poreikiams pritaikytą, saugią ir kūrybišką aplinką, kurioje kiekvienas vaikas gali augti, pažinti pasaulį, kurti ir tapti savimi. Šie kontekstai formuoja modernų požiūrį į ikimokyklinį ugdymą, kuriame vaikas yra aktyvus, lygiavertis dalyvis ir kūrėjas.

IV SKYRIUS
UGDYMO(SI) TURINYS, PROCESAS IR APLINKOS

Ikimokyklinio ugdymo(si) pagrindas (4 pav.) remiasi keturiais esminiais principais, kurie vaizduojami šioje iliustracijoje kaip spalvingi, žaismingi banginiai. Šie „keturi banginiai“ atspindi pagrindines ašis, ant kurių laikosi kokybiškas, šiuolaikiškas, į vaiką orientuotas ikimokyklinis ugdymas. Tai – **žaidimas**, **visuminis ugdymasis**, **universalus dizainas mokymuisi** bei **patyriminės veiklos**. Šie principai yra glaudžiai susiję tarpusavyje ir veikia kaip vientisa, harmoningai funkcionuojanti sistema, kurioje vaikas yra ugdymo centro šerdis.

4 pav. *Ikimokyklinio ugdymo(si) pagrindas*

Žaidimas – natūrali vaiko veikla. Žaidimas – tai vaiko pasaulio pažinimo, saviraiškos, bendravimo ir mokymosi forma. Tai ne tik pramoga ar laisvalaikio leidimo būdas, bet esminis ugdymo(si) metodas, leidžiantis vaikui patirti, išbandyti, tyrinėti, klysti ir atrasti. Per žaidimą vaikas lavina kalbinius, socialinius, pažintinius ir emocinius gebėjimus, mokosi spręsti problemas, susitarti, vaidinti gyvenimiškas situacijas.

Visuminis ugdymas(is) – vaikas kaip nedaloma visuma. Vaiko ugdymas grindžiamas visuminio ugdymo(si) principu, kuris reiškia, kad ugdomas ne tik vaiko intelektas, bet ir jo emocijos, kūnas, kūrybiškumas, socialiniai įgūdžiai, savivoka bei vertybinės nuostatos.

Universalus dizainas mokymuisi – prieinamumas kiekvienam. Universalus dizainas mokymuisi – tai principas, užtikrinantis, kad ugdymo aplinka, veiklos ir metodai būtų prieinami ir veiksmingi kiekvienam vaikui, nepriklausomai nuo jo fizinių, intelektinių, socialinių ar kalbinių galimybių. Įgyvendindami šį principą, kuriame įtraukias aplinkas: lauko zonoje vaikai gali pasirinkti veiklas pagal savo poreikius – nuo aktyvaus judėjimo dviračiais ar vikrumo takeliu iki ramios poilsio ir gamtos stebėjimo zonos. Veiklos diferencijuojamos, pavyzdžiui vieni vaikai tyrinėja augalus mikroskopu, kiti piešia juos pirštais ar kalba apie jų savybes.

Patyriminės veiklos – mokymasis per jutimą, veikimą, atradimą. Patyriminės veiklos – tai ugdymas per tiesioginį patyrimą, aktyvią veiklą, asmeninius išgyvenimus. Vaikai geriausiai

mokosi tada, kai patys dalyvauja, eksperimentuoja, tiria, stebi, liečia, kuria. Pavyzdžiui, mokydamiesi apie paukščius, vaikai lauke stato lesyklas, stebi paukščius su žiūronais, atpažįsta jų balsus programėlėje, lipdo paukščius iš molio, kuria eiliuotus aprašymus. Mokytojas šioje veikloje tampa ne vedliu, o tyrinėjimo partneriu, padedančiu formuluoti klausimus ar nukreipti dėmesį į detales.

Šie keturi principai – žaidimas, visuminis ugdymasis, universalus dizainas mokymuisi ir patyriminės veiklos – sudaro tvirtą pagrindą ikimokyklinio ugdymo kokybei, kurioje vaikas jaučiasi saugus, vertinamas ir galintis tobulėti. Jie įgalina kurti ugdymo aplinką, kurioje kiekvienas vaikas gali atrasti savo kelią, savitą ritmą ir prasmę mokytis. Kaip keturi banginiai laiko pasaulį, taip šie keturi principai išlaiko balansą tarp struktūros ir laisvės, tarp planavimo ir spontaniškumo.

Ugdymo(si) turinys Lopšelyje-darželyje planuojamas remiantis „Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašu“ ir apima visas pasiekimų sritis: socialinę, emocinę, komunikavimo, pažinimo, meninę bei fizinę. Šios sritys yra integraliai tarpusavyje susijusios ir sudaro visuminį vaiko ugdymo pagrindą. Pedagogai šias sritis integruoja į temines savaites, projektines veiklas, kasdienę rutiną ir žaidimus, taip užtikrindami, kad ugdymo procesas būtų konkretus, prasmingas ir orientuotas į vaikų patirtis bei galias.

Žemiau pateikiamos lentelės su vaikų tyrinėjimo fenomenais pagal amžiaus tarpsnius – 1–3 m. ir 4–6 m. ir jų ryšiu su pasiekimų sritimis bei ugdymo(si) gairėmis.

1 lentelė. *Fenomenai (1–3 metai)*

Tyrinėjimo fenomenas	**Pasiekimų sritys**	**Ugdymo(si) gairės**
Aš ir mano kūnas	18.1 Kasdieniai gyvenimo įgūdžiai 18.2 Fizinis aktyvumas 18.3 Emocijų suvokimas ir raiška 18.5 Savivoka ir savigarba 18.17. Gebėjimas žaisti	38.5.1.1. savo poreikius valgyti, žaisti, miegoti ir kt. vaikai <...> mokosi parodyti veido mimika, garsais, gestais, galvos linktelėjimu išreikšdami sutikimą ar papurtydami galvą į šonus („ne“) <...>. 38.5.3.1. <...> Išorinį kūno vaizdą ir kūno dalis tyrinėja per judrias veiklas, pajausdami, patirdami, ką kuri kūno dalis daro, kaip juda, stebėdami save veidrodyje, savo atvaizdą matydami vandens paviršiuje, ant blizgių daiktų paviršių, žaisdami šešėlių žaidimus. 38.5.2.1. kasdienėse grupės veiklose, sąveikose su mokytoju ir kitais vaikais kilusias savo emocijas (džiaugsmą, liūdesį, pyktį, nuostabą, baimę) vaikai iki 3 metų išreiškia veido mimika, gestais, balsu, žodžiais, kūno poza <...>. 38.7.2.1.<...> žaidinami, matydami save veidrodyje, nuotraukose tyrinėja aš – ne aš ribas; kasdienėje rutinoje ir veiklose atsirinkdami savo drabužėlius ar žaislus aiškinasi mano – tavo santykį, ko nors turėjimą (ką turiu aš – ką turi tu). 41.5.1.1.<...> Vaikai „atranda“ savo ir kitų kūno dalis jas liesdami ir pajausdami prisilietimą.
Judėjimas	18.2 Fizinis aktyvumas 18.13 Meninė raiška 18.17. gebėjimas žaisti	37.5.1.1. vaikščioti ir išlaikyti pusiausvyrą mokosi eidami sumažinto ploto paviršiumi (tarp dviejų nubrėžtų linijų ir pan.), įveikdami kliūtis (ką nors peržengdami), lipdami į kalniuką. Judėdami laisvoje erdvėje, žaisdami judriuosius žaidimus, vaikai nuo greito ėjimo pereina prie bėgimo 37..7.2.1.<...> tyrinėja savo judėjimo ir poilsio ritmą <...>.
Garsai ir tyla	18.11. Kalbinė raiška	39.5.1.1.<...> Vaikai ugdosi foneminę klausą ir fonologinį suvokimą, mokosi sutelkti dėmesį ir klausytis, žaisdami

	18.13 Meninė raiška 18.15 Tyrinėjimas	suaugusiojo inicijuojamus garsų žaidimus, klausydamiesi įvairių aplinkos garsų, ritmų, eilėraščių, dainelių gimtąja ir kitomis kalbomis, atlikdami įdomias, aktualias, bet neilgai trunkančias veiklas. Vaikai klausosi mokytojo ir kitų vaikų, būdami grupėje ir būdami vieni, tylioje aplinkoje ir triukšmingame fone, įvairiose komunikacinėse situacijose. <...> 41.6.1.1. kiekvienas vaikas individualiai išgyvena parengiamojo muzikinio mąstymo etapus. Jis intuityviai domisi aplinka, garsais, bando suprasti aplinkos ir savo muzikinio čiauškėjimo sąsajas; 41.6.1.2. mėgdžiodamas aplinkos garsus, sutelkia dėmesį į aplinką, pradeda suvokti struktūrą, atkartoja toninius ir ritminius darinius, pradeda suprasti dainavimo ir kvėpavimo svarbą, skandavimą derina su judėjimu; 41.6.1.4.<...> Žaisdami muzikinius žaidimus, vaikai geriau susitelkia, įsitraukia į muziką, išlaiko ir plėtoja įgimtą domėjimąsi muzika; 41.6.4. vaikai klausosi muzikos mokytojui taikant įvairius aktyvaus dalyvavimo metodus: piešdami, judėdami su priemonėmis ir be jų, pritardami instrumentais ar kūno perkusija. Vaikai klausosi mokytojų parinktos įvairių stilių, epochų ir kultūrų muzikos, kad būtų kuriama turtinga muzikinė aplinka ir dedamas pagrindas platesniems muzikiniams pasirinkimams, formuojamas estetikos pojūtis. Muzika taip pat pasitelkiama atsipalaidavimui, aktyvinimui, nusiraminimui ir kitokioms nuotaikoms reguliuoti. <...>. 41.6.3.<...> Vaikai atpažįsta tylą kaip svarbų muzikos elementą. <...>.
Skoniai ir kvapai	18.1 Kasdieniai gyvenimo įgūdžiai 18.15 Tyrinėjimas	37.2. įsitraukimą skatina mokytojo sukurtos galimybės pačiam vaikui pasirinkti priimtiniausią būdą žaisti ir veikti, rinktis sveikatai palankų maistą, išbandyti įvairius skonius <...>. 37.6.1.1. vaikai iki 3 metų su sveikatai palankiu maistu susipažįsta valgydami drauge su mokytoju ir kitais vaikais <...>. 37.6.1.3.<...> nusiteikia ir vienas kitą padrąsina mokykloje valgyti įvairų maistą, ragauti naujus, jiems nežinomus maisto produktus, susipažinti su įvairiais skoniais, dalintis mintimis ir žymėti, kas kam skanu / neskanu. <...>. 37.6.1.1.<...> Įvairių žaislų apsčioje aplinkoje, grupėje įrengtoje „virtuvėje“ <...> žaidžia režisūrinius maisto gaminimo žaidimus; 40.5.1.1.<...> daiktų pasaulį pažįsta ir atpažįsta visais jutimais, padedančiais suvokti daiktų spalvą, formą, garsą, kvapą, skonį, tekstūrą.
Šviesa ir šešėliai	18.7. Aplinkos pažinimas 18.15. Tyrinėjimas	41.8.1.<...> Vaikai stebi ir tyrinėja aplinkos objektus ir reiškinius, patraukiančius jų dėmesį savo vizualinėmis savybėmis <...>. 41.8.1.<...> ima suprasti aplinkos daiktų ir objektų formas, spalvas, dydžius, kontūrus, ant jų krintančią šviesą, šešėlius ir kt.

Spalvos ir jų pėdsakai	18.15. Tyrinėjimas 18.7. Aplinkos pažinimas	41.8.2.1.<...> tyrinėja mokytojo pasiūlytas vizualinės raiškos priemones: jas liečia, judina, brauko, spaudo, teplioja dažais, pirštukais, pastebi pėdsaką, spalvą, liniją, dėmę, pajaučia tekstūrą, skirtingų faktūrų medžiagiškumo paviršius. <...>. 39.5.4.1.<...> ugdosi vaizdinės informacijos suvokimą, dalyvaudami suaugusiojo siūlomose veiklose, kuriose naudojamos skirtingų formų, spalvų, dydžio priemonės, <...> domisi įvairiomis rašymo, vaizdinės informacijos pateikimo priemonėmis, galimybe palikti ženklus popieriuje, kitose priemonėse <...>. 40.5.1.1.<...> pasaulį pažįsta ir atpažįsta visais jutimais, padedančiais suvokti daiktų spalvą, formą, garsą, kvapą, skonį, tekstūrą.
Kiti žmonės	18.6. Santykiai su suaugusiaisiais ir bendraamžiais 18.5. Savivoka ir savigarba 18.3. Emocijų suvokimas ir raiška	38.5.2.1. kasdienėse grupės veiklose, sąveikose su mokytoju ir kitais vaikais kilusias savo emocijas (džiaugsmą, liūdesį, pyktį, nuostabą, baimę) vaikai iki 3 metų išreiškia veido mimika, gestais, balsu, žodžiais, kūno poza, kai suaugusieji susitapatina su jų patiriamomis emocijomis, jautriai į jas reaguoja, atliepia vaiko emocinius poreikius. <...> mokosi emocijas atpažinti ir įvardyti, nuotaikoms žymėti naudoja emocijų veidelius, spalvas, nuotraukas, „emocijų termometrus“, kai suaugusieji vaiko patiriamas ir išreiškiamas emocijas pavadina, pakomentuoja, taiko personalizuotus vaikų nusiraminimo būdus (išbūti, išjausti emocijas, patiriant mokytojo paramą, pabūti nusiraminimo erdvėje kartu su suaugusiuoju, įsitraukti į pozityvias emocijas žadinančias veiklas). <...> vaikai atpažįsta kito emocijas iš veido išraiškos, balso, jeigu dažnai žaidžia, paišena, klausosi muzikos, juda greta ir kartu per kasdienes ugdomąsias veiklas; 38.7.1.1. vaikai iki 3 metų mokosi būti ir veikti šalia kitų ir kartu su kitais įsitraukdami į bendrus žaidimus ir veiklas grupelėje. Bendrose veiklose vaikai ugdosi jautrumą kito poreikiams: mokosi suprasti, ką jaučia, ko nori kitas, bando atliepti kito jausmus ar norus; 38.6.1.1.<...> padedami suaugusiojo, sekdami jo pavyzdžiu, bendraudami su kitais vaikais, įvaldo paprastus emocijų reguliavimo būdus: parodyti, atskleisti, išreikšti emocijas, kreiptis pagalbos, pasiguosti, leistis apkabinamam, nuraminamam, nukreipti dėmesį nuo stiprias emocijas sukėlusio įvykio ar objekto, pasitraukti iš įtampą keliančios situacijos.
Bendravimas	18.11. Kalbinė raiška 18.10. Kalbų supratimas	39.5.1.1. vaikai iki 3 metų ugdosi kalbos suvokimo gebėjimus, bendraudami su suaugusiaisiais ir kitais vaikais. <...> plečia pasyvų ir aktyvų žodyną, girdėdami suaugusiojo kalbą <...>. Mokosi sutelkti dėmesį ir klausytis <...>, atlikdami įdomias, aktualias, bet neilgai trunkančias veiklas. <...> Mokosi išklausyti, kalbėti paeiliui, dalyvauti dialoge ar poliloge <...>. 39.5.2.1.<...> žodine arba nežodine išraiška reaguoja išgirdę mokytojo kreipimąsi, jo kalbinami, klausinėjami, prašomi. <...> Žodinės kalbos suvokimo gebėjimus vaikai ugdosi

		dalyvaudami mokytojo, savo, draugų inicijuojamuose vaidmenų žaidimuose, žaidimuose su žaislais ir įvairiomis priemonėmis <...>. Supranta savo ir artimųjų vardus, paprastus klausimus ir prašymus <...>. Plečia kalbos supratimą dalyvaudami mokytojo siūlomose aktyviose veiklose ir kasdienės rutinos situacijose <...>. 39.5.3.1. <...> Stebėdami mokytojo reakcijas – veido motoriką, kūno judesius, balso toną, intonaciją, vaikai pradeda naudoti šias nežodinės kalbos priemones komunikuodami. <...>. 39.6.1.1. 1–3 metų vaikai mėgdžiojimu, skiemenų ar žodžių pakartojimais, veiksmais, mimika ir pantomimika dalyvauja paprastuose žodiniuose žaidimuose. <...> Jų kalbinę raišką skatina aktyvus suaugusiojo bendravimas, pokalbių inicijavimas, pasakymų plėtojimas. <...> Kalbėjimą skatina įsitraukimas į pokalbius įvairiose situacijose, domėjimasis aplinka, objektų ir veiksmų įvardijimas. <...>. 39.6.2.1. 1–3 metų vaikai pasitelkia žodinę ir nežodinę raišką aktyviai bendraudami su suaugusiaisiais ir bendraamžiais. <...> Kalbinami suaugusiojo, mokosi įsitraukti į pokalbius, atsakyti į klausimus. <...> Mokosi įvardyti emocijas ir poreikius. 39.7.1. Vaikų iki 3 metų domėjimąsi skirtinga kalbine raiška skatina suaugusiojo pasakojimai apie kalbas ir kultūras, įvairiakalbių knygelių vartymas, dainelių ir pasakojimų klausymas įvairiomis kalbomis. <...>.
Jausmai	18.3. Emocijų suvokimas ir raiška 18.4. Savireguliacija ir savikontrolė	38.5.1.1. <...> mokosi parodyti veido mimika, garsais, gestais, galvos linktelėjimu išreikšdami sutikimą ar papurtydami galvą į šonus („ne“), pirmaisiais žodžiais, kai yra jautriai globojami, žaidinami, kalbinami grupės mokytojo, kai jis stengiasi suprasti vaiko poreikių ženklus ir į juos reaguoti, kai įvardija vaiko poreikius ir domėjimosi objektus. 38.5.2.1.<...> kilusias savo emocijas (džiaugsmą, liūdesį, pyktį, nuostabą, baimę) <...> išreiškia veido mimika, gestais, balsu, žodžiais, kūno poza, kai suaugusieji susitapatina su jų patiriamomis emocijomis, jautriai į jas reaguoja, atliepia vaiko emocinius poreikius. <...>. 38.6.1.1.<...> įvaldo paprastus emocijų reguliavimo būdus: parodyti, atskleisti, išreikšti emocijas, kreiptis pagalbos, pasiguosti, leistis apkabinamam, nuraminamam, nukreipti dėmesį nuo stiprias emocijas sukėlusio įvykio ar objekto, pasitraukti iš įtampą keliančios situacijos. 38.6.2.1. <...> bendraudami su kitais pritaiko tuos būdus, kuriuos patyrė, suprato ir perėmė iš suaugusiojo: nusišypsoti, pakalbinti, taikiai žaisti greta, mokosi dalintis, palaukti savo eilės (naudojant smėlio laikrodį, pasiimant kitą žaislą ir kt.), atsižvelgti į kito prašymus. 38.7.1.1. <...> mokosi būti ir veikti šalia kitų ir kartu su kitais įsitraukdami į bendrus žaidimus ir veiklas grupelėje. Bendrose veiklose vaikai ugdosi jautrumą kito poreikiams: mokosi suprasti, ką jaučia, ko nori kitas, bando atliepti kito jausmus ar norus.

Gamta lauke	18.7. Aplinkos pažinimas 18.2. Fizinis aktyvumas 18.15. Tyrinėjimas	40.6.1.1. vaikai stebi, renka, tyrinėja <...> augalų dalis (lapai, žiedai, vaisiai, sėklos ir pan.), pajunta tekstūrų skirtumus, vaisiuose suranda sėklas. <...>. 40.6.2.1. vaikai tyrinėja, aiškinasi, kas ir kaip vyksta gamtoje, pastebi gyvosios ir negyvosios gamtos vienovę: augalui reikia dirvožemio, vandens, saulės šviesos; gyvūnui – maisto, vandens, būsto. Mokytojo padedami, vaikai aiškinasi, stebi, tyrinėja organizmų poreikius, aiškinasi, kam naudojamas vanduo, kodėl jis toks svarbus ir reikalingas organizmams. 40.6.3.2.<...> vaikai vandenį užšaldo į ledą, tirpina ledo kubelius, stebi, kaip šiltą dieną vanduo išgaruoja nuo šaligatvio plytelių, samprotauja apie vandens būvius ir ko reikia, kad jie keistųsi. Vaikai spėlioja ir eksperimentuoja, kurie daiktai, sumesti į vandenį, nuskęs, tyrinėdami pastebi, kad vieni daiktai skęsta, kiti plūduriuoja, vieni grimzta greičiau, kiti – iš lėto, aiškinasi, nuo ko tai priklauso <...>. 40.6.3.4. saulėtą dieną vaikai tyrinėja gamtos objektų šešėlius, kuria juos pasitelkdami įvairius daiktus ir žaislus, išgauna trumpus ir ilgus šešėlius. Išbando įvairias veiklas su atspindžiais, kuria ir gaudo „saulės zuikučius“. 40.8.2.1.<...> natūraliai įsitraukia į aplinkoje esančių daiktų ir objektų tyrinėjimą. Kalbinami suaugusiojo, ima reaguoti į tokią daiktų savybę kaip forma, spalva vis geriau suprasdami, kai apie daiktą sakoma: „toks pat“, „panašus“, „skiriasi“, „kitoks“. Vaikai atranda, kad figūromis ir objektais erdvėje galima manipuliuoti: apversti, pasukti, pastumti <...>. 40.8.3.1. <...> dalyvaudami įvairiuose judriuose žaidimuose ir veiklose, kuriose laikomasi nurodymų dėl judėjimo krypties ar buvimo vietos, vaikai palaipsniui išmoksta vis tiksliau apibūdinti savo ir objektų padėtį bei vietą kitų objektų ir žmonių atžvilgiu. Žaisdami ir eksperimentuodami vidaus ir lauko aplinkose <...> vaikai įgyja vis daugiau patirties pasirinktu būdu <...> duoti nurodymus dėl objekto judėjimo krypties (į kairę, į dešinę, į priekį, atgal) ir buvimo vietos (viduje, išorėje ir kt.) arba sekti kitų atitinkamus nurodymus <...>.
Mano šeima	18.6. Santykiai su suaugusiaisiais ir bendraamžiais 18.5. Savivoka ir savigarba	38.8.2.1.<...> natūraliai per užmegztus emocinius ryšius jaučia savo šeimą kaip bendruomenę. Vaikų grupę kaip bendruomenę pajaučia, kai užsimezga emocinis ryšys su mokytoju ir grupės vaikais. Vaikų supratimas apie šeimą ir vaikų grupę plečiasi kartu su mokytoju ir tėvais kuriant šeimos ir grupės medį, dalyvaujant šeimos dienose grupėje, žaidžiant savo šeimos ir kitų šeimų pasiūlytus žaidimus, žiūrinėjant šeimos narių ir grupės vaikų nuotraukas;

2 lentelė. *Fenomenai (3–6 metai)*

Tyrinėjimo fenomenas	**Pasiekimų sritys**	**Ugdymo(si) gairės**
Gyvybė	18.7. Aplinkos pažinimas 18.5. Savivoka ir savigarba 18.11. Kalbinė raiška 18.15. Tyrinėjimas	40.6.1.1. vaikai stebi, renka, tyrinėja, grupuoja, atpažįsta ir pavadina augalų dalis (lapai, žiedai, vaisiai, sėklos ir pan.), pajunta tekstūrų skirtumus, vaisiuose suranda sėklas. Vaikai dalinasi mintimis, kam reikalingi medžiai (teikia pavėsį, jame prieglobstį randa gyvūnai), mokytojo padedami, išsiaiškina, kad medžiai gamina deguonį, kuris būtinas žmonių ir gyvūnų kvėpavimui, ir supranta, kad medžius reikia saugoti ir sodinti. Darže, šiltnamyje, ant palangės vaikai sodina, prižiūri augalus, stebi, matuoja, fiksuoja, kaip jie auga. Prižiūrėdami augalus vaikai mokosi rūpintis gamta ir aplinka, prisiimti atsakomybę, pasitikėti savo jėgomis. 40.6.1.2. vaikai dalinasi savo patyrimu ir išgyvenimais apie naminių gyvūnų, taip pat turimų namuose augintinių auginimą. Stebi gyvūnus savo aplinkoje, kai kuriuos mūsų ir svetimų kraštų gyvūnus atpažįsta paveikslėlių knygose, animaciniuose filmuose. Gyvūnus vaikai atpažįsta iš jų kūno formos, išskirtinių požymių, gyvenamųjų vietų, mėgdžioja gyvūnų balsus, būdingus judesius. Vaikai diskutuoja apie gyvūnų naudą, aiškinasi, ko reikia, kad gyvūnai gyventų, gerai jaustųsi. Jie stebi kieme sutiktus gyvūnus (sraiges, vabzdžius, vorus, varles, paukščius). Vaikai svarsto ir aiškina, kaip gyvūnai prisitaikę prie aplinkos (išvaizda, elgesys), kokie žmogaus ir gyvūnų santykiai (teikia džiaugsmą, ramina, skatina norą rūpintis, teikia naudą), per rūpinimąsi gyvūnais ugdosi pagarbą gyvajai gamtai. 40.6.2.1. vaikai tyrinėja, aiškinasi, kas ir kaip vyksta gamtoje, pastebi gyvosios ir negyvosios gamtos vienovę <...>. Mokytojo padedami, vaikai aiškinasi, stebi, tyrinėja organizmų poreikius, aiškinasi, kam naudojamas vanduo, kodėl jis toks svarbus ir reikalingas organizmams; 40.6.2.2. mokytojo padedami, vaikai seka paros, metų ciklą. Aiškinasi, kaip gyvena augalai ir gyvūnai – dieną ir naktį, skirtingais metų laikais, kokie pasikeitimai vyksta jų gyvenime. <...> stebi ir fiksuoja (piešia, fotografuoja, matuoja) vienmečių augalų gyvenimo ciklą, <...> medžių metų ciklą <...>. Vaikai klausosi mokytojo skaitomų tekstų, varto knygas apie gamtą, žiūri vaizdo įrašus ir išsiaiškina, kad žiemą vieni gyvūnai įminga, kiti išlieka aktyvūs, nes dar gali susirasti maisto, dauguma paukščių žiemoti išskrenda į šiltesnius kraštus. Skirtingais metų laikais vaikai stebi būdingus gamtos požymius. Mokytojo padedami, pildo metų gamtos kalendorių: sutartiniais ženklais žymi oro temperatūrą, saulėtas ir apniukusias dienas, kritulių kiekį, pastebi jų pokyčius skirtingais metų laikais, susieja juos su augalų ir gyvūnų gyvenimu. <...>. 40.6.2.3. vaikai aptaria ir supranta, kad žmogaus išmestos atliekos gali būti pavojingos gyvajai gamtai, mokosi taupiai naudoti vandenį, popierių, priemones, nešvaisto jų be reikalo,

		suprasdami, kad taip prisideda prie Žemės išteklių tausojimo, tvarumo;
Kūryba	18.12. Estetinis suvokimas 18.13. Meninė raiška 18.14. Kūrybiškumas	41.6.3.1. muzikuodami kūno perkusija ir instrumentais, vaikai lavina motoriką ir raumenų kontrolę <...>. Vaikai groja nustatytu pulsu, instrumentais pakartoja trumpus ritmo darinius. Muzikuodami su kitais vaikais tinkamai elgiasi ir klausosi, kaip jų indėlis dera su kitais. <...>. 41.6.4. vaikai klausosi muzikos <...> piešdami, judėdami su priemonėmis ir be jų, pritardami instrumentais ar kūno perkusija. Vaikai klausosi mokytojų parinktos įvairių stilių, epochų ir kultūrų muzikos <...>. Muzika taip pat pasitelkiama atsipalaidavimui, aktyvinimui, nusiraminimui ir kitokioms nuotaikoms reguliuoti. <...>. 41.8.3.1. 3–6 metų vaikai, piešdami ir kurdami su įvairiomis priemonėmis ir piešimo įrankiais, plėtoja savo grafinę ir spalvinę raišką. Vaikų grafinei ir spalvinei raiškai nėra būdingas realistiško atvaizdavimo siekis, nors meninė raiška yra neatsiejama nuo pasaulio objektų ir reiškinių pažinimo. Vaikų grafinė ir spalvinė raiška lavėja kuriant skirtingomis priemonėmis ir įrankiais, vaikams išbandant įvairias grafikos technikas <...> eksperimentuojant su mišriomis technikomis. 41.8.3.2. vaikų grafinė ir spalvinė raiška tampa įvairesnė, meninių sąvokų žodynas platesnis, kai mokytojo paskatinti jie stebi, analizuoja, aptaria, grožisi savo, kitų vaikų ir profesionalių menininkų sukurtais kūriniais (grafikos ir tapybos darbai, fotografijos ir kt.); 41.8.3.3. vaikai <...> tyrinėja spalvinės ir grafinės raiškos galimybes eksperimentuodami su dažais, juos maišydami, žaisdami linijomis, dėmėmis. Drąsinami, palaikomi vaikai įgyvendina savo kūrybines mintis ir idėjas, renkasi priemones, įrankius bei technikas grafinei ir spalvinei raiškai, siekia savitai ir detaliai išbaigti savo kūrybinius darbus; <...> Atlikdami simbolinius vaidmenis, vaikai naudoja išraiškingus kūno judesius, veido mimiką, balso intonacijas, giliai išgyvena kuriamas situacijas ir kartu mokosi tiksliau, aiškiau, autentiškai, kūrybiškai perteikti savo išgyvenimus kitiems vaikams ir artimiems suaugusiesiems; 41.9.2. per improvizacinio pobūdžio vaidybą vaikai kartu su bendraamžiais ir suaugusiaisiais tyrinėja temas, kylančias iš jų patirčių, vaizduotės, įkvėptas skaitomų literatūros, muzikos, teatro ar dailės kūrinių. Vaikų literatūra, įvairios teatro meno <...> formos yra įvairiapusiškai panaudojamos veikloje. Mokytojas palaiko ir paskatina kūrybišką vaiko raišką pastebėdamas, įsitraukdamas ir pats ją modeliuodamas. 41.9.3. vaikai pažįsta ir patiria teatro meno reiškinius mokykloje ir už jos ribų stebėdami ir dalyvaudami teatro pastatymuose ikimokyklinio amžiaus vaikams <...>. Mokykloje skatinami dalintis ir reflektuoti savo patirtis. Drauge su suaugusiaisiais vaikai dalyvauja improvizacinio pobūdžio teatralizuotuose renginiuose <...>.
Laikas	18.7. Aplinkos pažinimas	38.9.1.2.<...> kalbėdamiesi, ką veikė per dieną, savaitę, dėliodami paveikslėlius, pradeda pavadinti paros dalis (rytas,

	18.15. Tyrinėjimas 18.11. Kalbinė raiška 18.5. Savivoka ir savigarba	diena, vakaras, naktis), savaitės dienas, pasako, ką veikė vakar, ką veikia šiandien, ką veiks rytoj. 38.9.2.1. vaikai laiko tėkmės bei asmeninių ir bendruomenės pokyčių per tam tikrą laiką supratimą plėtoja patirdami, aiškindamiesi, tyrinėdami savo ir juos supančių žmonių gyvenimą *čia ir dabar*, netolimoje ir tolimoje praeityje, numatydami gyvenimo pokyčius ateityje. Vaikai įvairiais būdais kuria savo asmeninę gyvenimo ir augimo istoriją; mokytojo ir tėvų padedami konstruoja šeimos istorijos pasakojimą. <...>. 38.9.2.2. dalyvaudami tradicinėse ir valstybinėse šventėse, įsitraukdami į mokytojų inicijuojamus istorinio pobūdžio naratyvinius žaidimus, klausydamiesi skaitomų istorinių pasakojimų, lankydamiesi muziejuose, pilyse, sužino keletą Tėvynės istorijai svarbių įvykių ir žymių veikėjų. Vaikai atpažįsta liaudies dainas ar kitą tautosakos paveldą <...>. 38.9.3. šaltinių, pasakojančių apie praeitį ir būsimą ateitį, tyrinėjimas. <...> vaikai aiškinasi, tyrinėja, diskutuoja, kas mums gali ką nors papasakoti apie praeitį, dabartį, ateitį, ir atranda keletą informacijos šaltinių: ilgaamžiai ir modernūs statiniai, senoviniai ir „ateities“ daiktai, praeityje darytos nuotraukos, iliustruotos knygos, filmai, skaitmeniniai informacijos šaltiniai. Vaikai, remdamiesi šiais šaltiniais, su grupės mokytoju kalbasi, ką mums pasakoja skirtingi informacijos šaltiniai ir kartu kuria praeities, dabarties, ateities paveikslus, laiko juostas. Padedami mokytojų, atranda ir tyrinėja juos dominančias savo darželio, rajono ir (ar) miesto istorines vietas, įskaitant įvairius paminklus, gamtines erdves, viešąsias skulptūras ir žaidimų aikšteles.
Judėjimas	18.2. Fizinis aktyvumas 18.15. Tyrinėjimas 18.7. Aplinkos pažinimas, 18.12 Estetinis suvokimas	37.5.1.2.<...> vaikai juda spontaniškai, atlieka veiksmus su įvairių dydžių, formų priemonėmis, žaidžia judriuosius žaidimus, lavina šliaužimą, ropojimą, bėgimą, šuoliukus, metimus, pusiausvyrą, keičia kryptis, sustoja pagal signalą, kaitalioja tempą. 37.5.1.3. Vaikai džiaugiasi laisvu judėjimu: bėgiodami, šokinėdami, žaisdami su kamuoliais, važinėdami triratukais. Judesių koordinacija tobulėja metant, gaudant kamuolius, veiklomis skatinamas improvizavimas, fantazavimas, judesių interpretavimas. 37.5.1.4. Nevaržomai judėdami, vaikai išbando kūno galimybes, lavina vikrumą, lankstumą, koordinaciją, jėgą; mokosi keisti kūno padėtį, išlaikyti kūną statinėje būsenoje, saugiai judėti ribotame plote, žaisdami mokosi taisyklių ir pasitikėjimo savimi. 37.7.2.2.<...> mokosi atpažinti ženklus, kurie rodo, kad jų aktyviai judančiam kūnui reikia poilsio <...>, kada jų nejudrioje būsenoje esančiam kūnui reikia judėjimo <...>. Vaikai iš skaitomų pasakojimų, istorijų ir patys išbandydami sužino, kad aktyvi veikla padeda išlieti tiek patirtas malonias emocijas, tiek ir nerimą, įtampą. Atlikdami atsipalaidavimo, kvėpavimo pratimus, pajaučia, kaip jie nuramina tiek kūną,

		tiek ir emocijas ar sunkias mintis. Vaikai išbando įvairius kūno aktyvumo reguliavimo būdus <...>. 41.7.1.2.<...> vaikai judėdami mėgaujasi įvairiais judesiais, padedami mokytojų, tyrinėja tempą, ritmą, dinamiką ir erdvę, susipažįsta su judėjimo įvairove, patiria judesio elementus ir jų derinius, susieja spontaniškus judesius su šokio elementais. 41.7.2.2.<...> pradeda judėti erdvėje įsivaizduojama vingiuota linija, mokosi koordinuoti savo kūną. Vaikai naudoja laisvus tekamuosius judesius, kurie padeda kontroliuoti kūno energiją ir įtampą. <...> vaikai mokosi valdyti savo kūną: judėti ta pačia puse, išlaikyti pusiausvyrą, demonstruoti lankstumą, reguliarų ir gilų kvėpavimą. Vaikai atpažįsta ir įvardija pagrindinius judėjimo būdus vietoje ir persikeliant erdvėje <...>.
Aš tarp kitų	18.5. Savivoka ir savigarba 18.3. Emocijų suvokimas ir raiška 18.11. Kalbinė raiška 18.10. Kalbų supratimas	38.5.1.2.<...> vaikai įsitraukia į žaidimus, įvairias veiklas, kurios padeda patirti ir suprasti: noriu – nenoriu, mėgstu – nemėgstu, įdomu – neįdomu, paskatina atpažinti, tyrinėti, įvardyti ir skirtingais būdais <...> suaugusiesiems ir kitiems vaikams parodyti savo poreikius, pomėgius, interesus. 38.5.2.2.<...> patiria, išreiškia, aiškinasi, diskutuoja ir vis geriau atpažįsta bei įvardija įvairias savo ir kitų emocijas, jas sukėlusias situacijas bei priežastis. 38.5.3.2.<...> vaikai tyrinėja judėjimo ir atramos, virškinimo, kvėpavimo, kraujotakos sistemas, vartydami enciklopedijas vaikams, žiūrėdami informacinius filmukus, taikydami vaikams skirtas papildytosios realybės technologijas, atlikdami eksperimentus, kurdami modelius, kurie nematoma padaro matomą. <...> vaikai tyrinėja ir mokosi pajausti savo asmeninės erdvės ribas, suprasti savo privatumą ir reaguoti į asmeninės erdvės ribų pažeidimą. <...>. 38.5.4.3. <...> vaikų savo galių pajauta plėtojasi jiems mokantis naujų dalykų, drąsiai imantis naujų sumanymų ir lyderystės <...>. Žaisdami, kurdami savo augimo laiko juostas, įsitraukdami į mokytojo tikslingai pasiūlytas savo augimo tyrinėjimo veiklas <...>, vaikai įžvelgia pokyčius, apibūdina savo kūno augimą ir naujai įgytus gebėjimus, savo asmenines savybes, stiprybes, sau priimtiniausius mokymosi būdus, stiprina pasitikėjimą savimi ir savo gebėjimais. <...> plėtoja atkaklumą, gebėjimą įveikti iššūkius. Vaikai tyrinėja žmogaus gyvenimo ciklą, piešia ir samprotauja, kaip atrodys užaugę, ko norėtų išmokti netolimoje ateityje, kuo norėtų tapti tolimoje ateityje; 38.6.1.2. 3–6 metų vaikai patys pradeda valdyti savo emocijų raišką, jų intensyvumą, išbando skirtingus per įvairias veiklas sužinotus būdus (suskaičiuoti iki trijų, penkių, pasitraukti į ramybės kampelį, pasiklausyti ramios muzikos, pasikalbėti ir išsiaiškinti ar kt.), padedančius nusiraminti, valdyti impulsus, taikiai išlieti emocijas, sutelkti pastangas tinkamam poelgiui. Pasikeitus dienos ritmui, įvykus netikėtam įvykiui, sulaukus netikėto kito vaiko reagavimo, mokytojo padedami vaikai mokosi valdyti pokyčių situacijoje kilusias neigiamas

		emocijas, kad pasijustų gerai (mokosi įžvelgti gerąją pokyčių pusę, susitarti, prisiderinti); 38.7.1.2. 3–6 metų vaikai patys inicijuoja bendrus žaidimus ar veiklas, siūlo ir derina veiklos idėjas, veiksmus, siužetą, susikuria veiklos ir elgesio taisykles, padeda, paremia vienas kitą, tariasi. Vaikai išbando pačių bendraujant atrastus, iš skaitomų knygelių ar suaugusiųjų sužinotus įvairius emocinių ryšių, abipusės simpatijos, draugystės užmezgimo ir palaikymo būdus, aiškinasi, koks draugas yra geras ir koks yra blogas; 8.7.3.1. 3–6 metų vaikai, komunikuodami su grupės mokytoju, sekdami jo elgesio modeliu, mokosi suprasti, gerbti, toleruoti ir priimti kita kalba kalbantį, kitaip besielgiantį, mažiau gebantį vaiką. Tyrinėja būdus, kurie padeda suprasti vieniems kitus, įtraukti juos į bendrus žaidimus ir veiklas. Žaisdami, atlikdami grupines veiklas, vaikai mokosi išklausyti ir suprasti skirtingas nuomones, požiūrius, juos priimti ir derinti. Dėl turimų skirtingų vertybių, norų, interesų, idėjų ir gebėjimų išryškėja vaikų nesutarimai ir konfliktai. Paremiami grupės mokytojo, vaikai mokosi įžvelgti kilusio nesutarimo esmę, išgirsti kiekvieno nesutarimo dalyvio nuomonę ir ieškoti išeičių, kurios būtų priimtinos kiekvienam. Padedant mokytojui, vaikai mokosi atpažinti patyčias ir būdus, kaip jų išvengti; 38.8.1.2. 3–6 metų vaikai žmonių panašumus ir įvairovę pajaučia, tyrinėja, supranta žaisdami, bendraudami gyvai, drauge ką nors veikdami ir kurdami, dalindamiesi patyrimu ir idėjomis su artimiausioje (namų, mokyklos, miesto / kaimo) aplinkoje bei šalyje gyvenančiais skirtingo amžiaus, lyties, tautybės, profesijos, rasės, tikėjimo, gebėjimų žmonėmis. Šalies ir pasaulio žmonių išvaizdos, aprangos, kalbų, maisto, būstų, darbų, kelionių, tradicinių menų, švenčių panašumus ir įvairovę vaikai pažįsta per įvairias medijas ir socialinius tinklus, per muzikos kūrinius, dailės darbus, virtualius susitikimus, keliones. Paremiami mokytojo, vaikai atranda ir išbando įvairius emocinio kontakto, pagarbaus bendravimo ir ryšių su kitais žmonėmis užmezgimo bei palaikymo būdus gyvai ir nuotoliu; 38.8.2.2. 3–6 metų vaikai aiškinasi savo aplinkos žmonių bendruomenių gyvenimo būdo panašumus ir skirtumus: mano šeima – kitos šeimos; ugdymo įstaigos bendruomenė – kitų įstaigų bendruomenės; mano tauta – kitos tautos; mano šalis – kaimyninės ir kitos šalys; žemyno, kuriame gyvenu, žmonės – kitų žemynų žmonės. 38.8.2.3.<...> vaikai tyrinėja, atranda ir aiškina, kas sieja jų aplinkos žmonių bendruomenių narius: emociniai ryšiai, rūpinimasis vienų kitais (šeima), bendras buvimas, bendra veikla, draugystės ryšiai (ugdymo įstaigos bendruomenė), kalba, papročiai, tradicijos, tautosaka, tautodailė, etnomuzika, amatai (tautybė), demokratinės vertybės, demokratinis gyvenimo būdas (valstybė), tikėjimas (religinės bendruomenės). <...>.

Metų laikai	18.7. Aplinkos pažinimas 18.12. Estetinis suvokimas 18.15. Tyrinėjimas 18.11. Kalbinė raiška	40.6.2.2. mokytojo padedami, vaikai seka paros, metų ciklą. Aiškinasi, kaip gyvena augalai ir gyvūnai – dieną ir naktį, skirtingais metų laikais, kokie pasikeitimai vyksta jų gyvenime. Pasirinkę keletą mokyklos kiemo augalų, jie stebi ir fiksuoja (piešia, fotografuoja, matuoja) vienmečių augalų gyvenimo ciklą (pavasarį išdygsta, užauga, vasarą žydi, subrandina vaisius, išbarsto sėklas ir vėlyvą rudenį nunyksta); medžių metų ciklą (pavasarį sužaliuoja, žydi ir sėklas išbarsto kasmet, žiemą išgyvena numetę lapus, nesimaitindami). Vaikai <...> išsiaiškina, kad žiemą vieni gyvūnai įminga, kiti išlieka aktyvūs, nes dar gali susirasti maisto, dauguma paukščių žiemoti išskrenda į šiltesnius kraštus. Skirtingais metų laikais vaikai stebi būdingus gamtos požymius. <...>, pildo metų gamtos kalendorių: sutartiniais ženklais žymi oro temperatūrą, saulėtas ir apniukusias dienas, kritulių kiekį, pastebi jų pokyčius skirtingais metų laikais, susieja juos su augalų ir gyvūnų gyvenimu. Vaikai supranta, kad mūsų krašto augalai ir gyvūnai išgyvena tik todėl, kad geba prisitaikyti prie aplinkos sąlygų.
Skaičiai ir formos	18.8. Matematinis mąstymas 18.7. Aplinkos pažinimas 18.1. Kasdieniai gyvenimo įgūdžiai 18.16. Problemų sprendimas	40.7.1.2.<...> vaikai įsitraukia į skaičiavimo veiklas, kuriose skaičiuojama pridedant po vieną pasitelkus daiktus, piešinius, rankų pirštus. Naudodami fizines ir skaitmenines priemones, laiku gaudami mokytojo grįžtamąjį ryšį, jo palaikomi, vaikai mokosi atpažinti ir paaiškinti kiekybinę informaciją perteikiančius vaizdus <...>. Skaičiavimo užduotis <...> vaikai atlieka jas suvaidindami, nupiešdami, parodydami gestais, manipuliuodami daiktais. Vaikai įsitraukia į <...> žaidimus, kuriuose skaičiuojama į priekį ir atgal (12-os ribose), pradedama skaičiuoti nuo bet kurio skaičiaus (10-ies ribose). Naudodamiesi objektais, piešiniais, kurdami istorijas, vaikai pradeda suprasti, ką reiškia skaičius sudėti ir atimti. Iš pradžių mokosi sujungti ir išskaidyti kiekį 5-ių objektų grupėje, vėliau 10-ies ir 12-os ribose. <...> vaikai mokosi objektų kiekį grupėje(-ėse) apibūdinti kaip pakankamą / per didelį / per mažą tikslui pasiekti ar užduočiai atlikti <...>. Savo aplinkoje vaikai neformaliai įsitraukia į skaičiavimo uždavinių sprendimą <...>. Veikdami mokytojo tikslingai sukurtuose kontekstuose, vaikai mokosi samprotauti, kūrybiškai taiko įgytą skaičiavimo patirtį spręsdami problemas, pradeda vartoti žodžius, kuriais nusakomi matematiniai procesai <...>. 40.7.2.2.<...> supranta, kad tam tikros rūšies informacija gaunama surinkus duomenis, vykdant stebėjimą ar apklausą. Drauge su suaugusiuoju vaikai mokosi apie artimiausią aplinką kelti klausimus, į kuriuos atsakoma „taip“ arba „ne“, dalyvauja apklausoje, kai atsakymų skaičius neviršija 12-os. Vaikai įsitraukia į diskusijas su mokytoju ir kitais vaikais, kaip gali būti fiksuojami, koduojami duomenys, dalinasi idėjomis, kaip būtų galima juos grafiškai pavaizduoti. <...> mokosi piešinyje, diagramoje ar schemoje pavaizduotus duomenis suprasti, apibūdinti ir interpretuoti. <...> svarsto, diskutuoja, kas būtų, jeigu apklausoje dalyvautų kiti vaikai, jei duomenys

		apie stebimą įvykį būtų fiksuojami kitu laiku. <...> pradeda suprasti, kad šalia įprastų, iš anksto nuspėjamų įvykių esama ir atsitiktinių. Jie įsitraukia į žaidimus, kurių baigties iš anksto nuspėti neįmanoma. <...> Žaisdami ir stebėdami vaikai pradeda suprasti, jog ir atsitiktinio įvykio rezultatas gali būti numatomas, ir atranda du būdus tai padaryti: eksperimentuoti praktiškai arba bandyti mąstyti logiškai. <...> vaikų kalboje atsiranda vis daugiau tokių žodžių, kaip antai: „gali įvykti – gali neįvykti“, „kažin ar įvyks“, „didelė tikimybė – maža tikimybė, kad įvyks“. 40.8.1.2.<...> vaikai noriai įsitraukia į suaugusiųjų inicijuotas veiklas, skatinančias tyrinėti, kaip galima palyginti daiktų ilgį (plotį, aukštį) arba tūrį, kai daiktų sugretinti neįmanoma. Džiaugiasi atradę naujus dydžių palyginimo būdus: naudoti smulkesnius daiktus kaip matavimo priemonę didesniems daiktų dydžiams įvertinti; naudoti trečią daiktą kaip tarpininką dydžiams palyginti. Vaikai įtraukiami į probleminių situacijų, kuriose reikia įvertinti atstumą tarp savęs ir kitų, tarp dviejų artimos aplinkos objektų, nagrinėjimą, sugalvoti ir paaiškinti, kaip įvairiose situacijose galima palyginti dviejų trijų pažįstamų objektų atitinkamą dydį. <...>. 40.8.2.2.<...> vaikai <...> atranda, kiek daug erdvinės informacijos yra aplink: panašumo, elementų išdėstymo, atsikartojimo, formos bendrumo. <...> atpažįsta dvimates figūras (skritulį, kvadratą, stačiakampį, trikampį), trimates figūras (kubą, rutulį), mokosi apibūdinti ir palyginti jų pagrindinius elementus, grupuoti (pagal vieną požymį), komponuoti, konstruoti skirtingų dydžių figūrų (objektų) sekas. Vaikai eksperimentuoja su veidrodiniais paviršiais, taškiniais šviesos šaltiniais, stebi ir tyrinėja dvimačių ir trimačių geometrinių objektų atvaizdus. <...> vaikai atranda, kad sudėtingesni objektai gali būti gaunami ir vaizduojami kaip paprastesnių, gerai pažįstamų objektų junginys. Vaikai savo pastebėjimus išreiškia piešiniuose, lipdiniuose. <...>.
Technologijos	18.7. Aplinkos pažinimas 18.11. Kalbinė raiška 18.14. Kūrybiškumas 18.18. Mokėjimas mokytis	40.5.3.1.<...> vaikai tyrinėja gamtos ir žmogaus sukurtus daiktus, varto enciklopedijas, klausosi informacinių tekstukų, stebi tikslingai parinktus vaizdo įrašus, aiškindamiesi gamtos objektų <...> ir žmogaus sukurtų daiktų skirtumus, domisi, kaip yra kuriami daiktai, kiek reikia pastangų ir išmanymo juos kuriant, ir pradeda suvokti, kad žmogaus sukurtų daiktų kaitą lemia mokslo ir technologijų pažanga. <...> aiškinasi, kaip daiktai keitėsi, kokie jie buvo seniau, kokie dabar, kaip tobulėjo, kaip žmogus juos pritaikė savo poreikiams. <...>. 40.5.3.2. remdamiesi patirtimi, vartydami paveikslėlių ir interaktyvias knygas, žiūrėdami vaizdo medžiagą, žaisdami žaislais, apžiūrėdami išvykų metu, vaikai susipažįsta su ryšio palaikymo tarp žmonių priemonėmis <...>. 40.5.3.3. vaikai susipažįsta ir mokosi naudotis daiktais, prietaisais <...> padedančiais tyrinėti ir pažinti aplinką <...>. Žaisdami, tyrinėdami aplinką, vaikai naudojasi išmaniaisiais daiktais (žaislais, robotukais, išmaniaisiais rašikliais,

		telefonais, išmaniosiomis grindimis ir kt.), aiškinasi jų veikimo būdą, juos išbando. <...>. 40.6. siekiama suteikti galimybę vaikams tyrinėti artimosios aplinkos gamtos objektus ir reiškinius <...>.
Saugus elgesys	18.1 Kasdieniai gyvenimo įgūdžiai 18.7. Aplinkos pažinimas 18.16. Problemų sprendimas	37.9.2.1. saugaus elgesio gatvėje įgūdžių vaikai mokosi nuo 3–4 metų, pažindami šviesoforo spalvas ir kelio ženklus, grupėje ir lauke žaisdami eismo gatvėje žaidimus, mokydamiesi laikytis eismo ženklų ir taisyklių. Vaikai varto knygeles, klausosi istorijų, pasakojimų apie (ne)saugų elgesį gatvėje. Naudoja specialias saugumo priemones – atšvaitus, saugos diržus, šalmus, liemenes ir kt. ir pasako, kodėl juos nešiodami žmonės yra saugesni; 37.9.3.2.<...> sužino apie daiktus, kurie yra pavojingi jų sveikatai ir saugumui, kas atsitinka, kai vaikai su jais žaidžia. Jie aiškinasi, kokie pavojai slypi virtuvėje (elektros prietaisai, aštrūs daiktai), vonioje (skalbimo, valymo priemonės), svetainėje, tėvų miegamajame (praviras langas, vaistai, dūžtantys daiktai). Kasdienių veiklų metu mokosi saugiai elgtis žaisdami kieme, lauke, laikytis susitartų saugaus elgesio taisyklių. <...> kalbasi apie saugų elgesį, aiškinasi, kaip elgtis, į ką kreiptis pagalbos nutikus nelaimei. Jie mokosi atsakingai elgtis aplinkoje, kurioje yra gyvūnų; aiškinasi, kad miške negalima valgyti rastų nežinomų uogų; miške visuomet būti šalia suaugusiojo (kad nepasiklystų); bristi į vandens telkinį ar lipti ant ledo jam užšalus galima tik stebint suaugusiajam.
Eksperimentai	18.15. Tyrinėjimas 18.7. Aplinkos pažinimas 18.12. Estetinis suvokimas 18.16. Problemų sprendimas 18.18. Mokėjimas mokytis	40.6.3.1. žaisdami 3–6 metų vaikai atranda fizikinius reiškinius: jėgas (tamprumo – guma, spyruoklė, trinties – vieni batai slysta, kiti – ne), energiją (elektros energija, šilumos energija), paprastuosius mechanizmus (dvivietės sūpuoklės, nuožulnioji plokštuma), magnetizmą. <...> vaikai tyrinėja tamprumo reiškinį – daiktus spaudžia, tempia, stebėdami, kaip keičiasi, deformuojasi jų forma, tačiau atleidus jie vėl grįžta į pradinę padėtį. Trintį vaikai patiria, kai paleidžia mašinytę nuožulniąja plokštuma, ir stebi, kiek toli ji nuvažiuoja skirtinga „kelio danga“ (lygiomis grindimis, kilimu). Energiją tyrinėja, eksperimentuodami su žaislų judėjimu: naudoja žaislus, varomus elektros (baterijos) energija, patys pastumia ar traukia žaislą, suprasdami, kad jį išjudino žmogaus energija. Vaikai eksperimentuoja, kokius daiktus magnetas traukia (turinčius geležies), atkreipia dėmesį, kad magnetas turi du polius, pastebi, kad kartais poliai ne traukia vienas kitą, o stumia. 40.6.3.2.<...> vaikai vandenį užšaldo į ledą, tirpina ledo kubelius, stebi, kaip šiltą dieną vanduo išgaruoja nuo šaligatvio plytelių, samprotauja apie vandens būvius ir ko reikia, kad jie keistųsi. Vaikai spėlioja ir eksperimentuoja, kurie daiktai, sumesti į vandenį, nuskęs, tyrinėdami pastebi, kad vieni daiktai skęsta, kiti plūduriuoja, vieni grimzta greičiau, kiti – iš lėto, aiškinasi, nuo ko tai priklauso. Mokytojo padedami, aiškinasi, kodėl laivai neskęsta; 40.6.3.3. žaisdami su prizmėmis, vaikai susipažįsta su spalvų spektru, lauke pastebi vaivorykštę ir išsiaiškina, kad jai

		susidaryti reikia lietaus ir saulės, nes šviesos spinduliai pereina skaidrią terpę (vandens lašelius) ir suskaidomi į septynias spalvas. 40.6.3.4. saulėtą dieną vaikai tyrinėja gamtos objektų šešėlius, kuria juos pasitelkdami įvairius daiktus ir žaislus, išgauna trumpus ir ilgus šešėlius. Išbando įvairias veiklas su atspindžiais, kuria ir gaudo „saulės zuikučius“. 40.6.3.5. tyrinėdami ir mokytojo padedami, vaikai susipažįsta su medžiagomis, išsiaiškina, kad jos būna kietos (mediena, popierius, stiklas, plastikas), skystos (vanduo) ir dujinės (oras), tyrinėja jų savybes. Eksperimentuodami su vandeniu, vaikai išsiaiškina, ar kietos medžiagos tirpsta vandenyje (cukrus ištirpsta, o smėlis – ne), ar galima gauti mišinius (pienas su vandeniu susimaišo, o aliejus – ne). Naudodami „oro gaudykles“, pūsdami per šiaudelį į vandenį, jie aptinka oro buvimo ženklus. Vaikai girdi mokytojo vartojamas tikslias sąvokas ir pamažu plečia sąvokų žodyną.

Fenomenų lentelėse pateikiamas tyrinėjimo turinys integruojamas į ugdymo(si) procesą, kuris įstaigoje planuojamas ir vertinamas remiantis Nacionalinės švietimo agentūros metodine priemone „Pasiekimų žingsneliai“ (2023). Tai metodinis įrankis, leidžiantis pedagogams matyti vaikų individualų progresą kiekvienoje pasiekimų srityje: socialinėje, emocinėje, komunikavimo, pažinimo, meninėje ir fizinėje. Ši priemonė padeda pedagogams aiškiai nustatyti, kurį pasiekimų žingsnelį atitinka vaiko raida, ir atitinkamai planuoti veiklas. Žingsneliai pateikti kaip nuoseklūs raidos lygmenys, todėl ugdymas tampa ne fragmentuotas, o kryptingas ir tęstinis. Kiekvieno vaiko pažanga vertinama ne pagal amžiaus vidurkį, bet pagal jo individualią ūgtį, stiprybes ir augimo galimybes. Pavyzdys: kai ugdomas fenomenas „Judėjimas“, pedagogas, remdamasis žingsneliais, stebi, ar vaikas jau geba koordinuotai judėti, išlaikyti pusiausvyrą, planuoti savo judesius ar rodo aktyvų fizinį dalyvavimą lauko veiklose. Tuo remiantis koreguojamos siūlomos veiklos – vienam vaikui labiau tinkami kliūčių ruožai, kitam – ritminiai žaidimai ar balansavimo pratimai. Kitas pavyzdys: nagrinėjant fenomeną „Jausmai“, pedagogas gali taikyti emocinės srities žingsnelius – stebėti, ar vaikas atpažįsta ir įvardija jausmus, ar supranta kitų emocines būsenas, ar mokosi tinkamai reaguoti socialinėse situacijose. Pagal tai planuojamos veiklos: emocijų veidelių žaidimai, jausmų kalendorius, vaidmenų žaidimai su „jausmų kortelėmis“. Kuo tai svarbu vaikui? Žingsnelių taikymas padeda vaikui augti jo tempu, išlaikant natūralų smalsumą ir motyvaciją. Vaikas patiria sėkmę, nes jo pažanga matoma ne per trūkumų, o per stiprybių prizmę. Pedagogas stebi ir fiksuoja ne „kiek išmoko“, bet kaip auga – tai ugdymas, kuris mato kiekvieną vaiką kaip unikalią asmenybę.

V SKYRIUS
VAIKŲ UGDYMOSI PAŽANGA, UGDYMOSI TĘSTINUMAS

Vaiko ugdymosi pažangos vertinimas – tai nuolatinis ir sistemingas informacijos rinkimas, kaupimas, analizavimas ir apibendrinimas apie ugdomų vaiko galių raišką visose ugdymo(si) srityse. Tai šiuolaikinio, į vaiką orientuoto ir kokybiško ugdymo pagrindas, padedantis įžvelgti vaiko individualią pažangą ir potencialą, formuoti motyvuojančius ugdymo(si) tikslus bei pasirinkti tinkamiausias ugdymo strategijas tiek neurotipinės raidos, tiek specialiųjų ugdymosi poreikių bei išskirtinių gebėjimų turintiems vaikams. Vertinimas yra orientuotas į programos tikslo – visapusiškai ugdyti vaiką – įgyvendinimą, pasitelkiant pasiekimų sritis kaip vertinimo pagrindą.

Vertinimo tikslai:

- Pažinti kiekvieną vaiką – atpažinti jo gebėjimus ir stiprybes visose ugdymo(si) srityse.
- Padėti vaikui augti ir tobulėti – stebėti jo pažangą, numatyti pagalbos poreikius.
- Tikslingai planuoti ugdymą – atsižvelgiant į vaiko individualius pasiekimus ir poreikius.
- Informuoti tėvus, specialistus ir administraciją apie ugdymo eigą, sėkmes ir iššūkius.
- Įvertinti ugdymo proceso veiksmingumą ir grįsti sprendimus dėl ugdymo tobulinimo.

Vertinimo principai:

1. Individualizavimas – vertinami individualūs kiekvieno vaiko pasiekimai ir pažanga.
2. Nuoseklumas – vertinimas atliekamas visus mokslo metus, sistemingai ir kryptingai.
3. Bendradarbiavimas – į vertinimo procesą įtraukiami tėvai (globėjai), kiti pedagogai, vaiko gerovės specialistai ir patys vaikai.
4. Vaiko perspektyvos įtraukima**s** – stebima, ką vaikas veikia, kuo domisi, kaip reiškiasi, kaip pats suvokia savo pažangą.

Vertinimo eiga ir būdai mūsų įstaigoje

1. **Pradinis vertinimas**

- Atliekamas pirmosiomis vaiko savaitėmis grupėje.
- Vertinama vaiko adaptacija, savijauta, įgūdžiai, pomėgiai, poreikiai.

2. **Nuolatinis stebėjimas ir dokumentavimas**

- Mokytojai naudoja įvairius metodus: stebėjimą, pokalbius, veiklų analizę, refleksiją, vaikų darbų stebėjimą, filmavimą, fotografavimą, šeimos įžvalgas.
- Vaiko pasiekimai fiksuojami e. dienyne „Mūsų darželis“ bei kaupiami individualiuose vaiko aplankuose.
- Ypatingas dėmesys skiriamas vaikų kūrybinių darbų, pasakojimų, tyrinėjimų, eksperimentų refleksijai bei vaikų socialinės, emocinės, kalbinės raiškos momentų fiksavimui, vaikų savistabai ir individualiai vaikų refleksijai.

3. **Periodinis vertinimas**

- Atliekamas du kartus per metus:
  - rugsėjo-spalio mėn. (pradinis vertinimas);
  - gegužės-birželio mėn. (apibendrinamasis vertinimas).
- Vertinama aprašomuoju būdu: trumpais komentarais, išryškinant vaiko stiprybes, pasiekimus bei tobulintinas sritis.
- Vertinimo duomenys aptariami individualiuose susitikimuose su tėvais, prireikus – dalyvaujant Vaiko gerovės komisijos nariams.

4. **Tolesnis ugdymo planavimas**

- Remiantis vertinimo informacija, diferencijuojamos ugdomosios veiklos, tikslinami ugdymo tikslai, pasirenkami efektyvūs metodai ir priemonės.
- Sukaupta informacija naudojama sklandžiam perėjimui ugdytis pagal priešmokyklinio ugdymo programą.

Vertinimo procesas yra ciklišKas ir nuoseklus (5 pav.), padedantis pedagogui nuolat sekti vaiko raidą, atpažinti individualius poreikius ir planuoti tolesnį ugdymą. Schema „Vertinimo etapai“ išskiria keturias pagrindines grandis: stebėjimą, dokumentavimą, interpretavimą bei refleksiją ir taikymą.

5 pav. *Vertinimo etapai*

Pirmiausia vyksta stebėjimas, kai pedagogas natūralioje aplinkoje fiksuoja vaiko veiklą, emocijas, pasirinkimus. Tuomet surinkti duomenys yra dokumentuojami – užrašomi, fotografuojami, filmuojami, kaupiami vaiko aplanke. Vėliau atliekamas interpretavimas, kurio metu analizuojama, ką vaiko veiksmai ir pasiekimai rodo apie jo gebėjimus bei ugdymosi poreikius. Galiausiai vyksta refleksija ir taikymas, kai remiantis įžvalgomis planuojamos tolesnės ugdymo veiklos, diferencijuojamas ugdymo turinys ir stiprinamas vaiko tobulėjimas, o pats vaikas, atsižvelgiant į jo amžių ir gebėjimus, yra įtraukiamas į veiklos aptarimą – kviečiamas rinktis jam svarbius darbus, kalbėti apie tai, kas pavyko, ką išmoko, kas jam buvo įdomu ar kėlė iššūkių. Tokia savirefleksija padeda vaikui sąmoningai suvokti savo pažangą.

Ugdymo(si) tęstinumą mūsų įstaigoje užtikrina nuoseklus darbas su vaikais nuo ankstyvojo iki ikimokyklinio amžiaus, kryptingai stiprinant jų gebėjimus visose ugdymo(si) srityse. Vaikų ugdymas grindžiamas žaidimo metodais, patyriminiu mokymusi ir individualių galių plėtojimu. Įgyti pasiekimai padeda vaikui tvirtai pasirengti tolesniam mokymuisi priešmokyklinio ugdymo pakopoje kitoje ugdymo įstaigoje, užtikrinant sklandų perėjimą ir tęstinumą.